

RIIGIKOHUS
ÕIGUSTEABE OSAKOND

ISIKUANDMETE KAITSE KÜSIMUSED
EUROOPA KOHTU EELOTSUSTES
Andmesubjekti õiguste kaitse

Kohtupraktika analüüs

Eve Rohtmets
Kohtupraktika analüütik

Tartu
Märts 2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Analüüsi eesmärk ja alusmaterjalid.....	3
2. Õiguslik taust.....	4
2.1. Isikuandmete kaitset reguleerivad õigusaktid	4
2.2. Liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine.....	6
2.3. Eelotsusemenetluse eesmärk ja pädevusjaotus	7
3. Üldised tähelepanekud	8
3.1. Isikuandmete kaitse küsimused Euroopa Kohtu eelotsustes	8
3.2. Eelotsustes käsitletud isikuandmed	8
3.3. Põhiõiguste õiglane tasakaal	9
4. Isikuandmete kaitse ja õigus eraelu puutumatusel	10
C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt	11
C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert	13
5. Andmesubjekti õiguste kaitse.....	16
5.1. Andmesubjekti nõusolek või muu seaduses ettenähtud alus.....	16
C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert	16
C-543/09, Deutsche Telekom.....	17
C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECEMD	18
C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia	20
5.2. Andmesubjekti õigus tutvuda andmetega	22
C-553/07, Rijkeboer	22
5.3. Õigus nõuda andmete parandamist või kustutamist	24
C-524/06, Huber.....	24
Kokkuvõte	27
Lisa	29

Sissejuhatus

Isikuandmete kaitse põhiliseks eesmärgiks on üksikisiku privaatsuse kaitse. Seega on andmekaitse keskmes andmesubjekt ehk isik, kelle andmeid töödeldakse. Isikuandmete töötlemisel tuleb järgida kindlaid põhimõtteid, mis aitavad saavutada andmekaitse eesmärke. Need on seaduslikkuse, eesmärgikohasuse, minimaalsuse, kasutuse piiramise, andmete kvaliteedi, turvalisuse ja andmesubjekti osaluse põhimõtte.¹ Analüüsi teemaks on andmesubjekti õiguste kaitse eelkõige just viimase põhimõtte ulatust silmas pidades.

Andmesubjekti osaluse põhimõtte kaitsealas on isiku õigused andmetöötlejate suhtes. Andmesubjektile tuleb tema andmete töötlemisest teatada, tal tuleb võimaldada andmetega tutvuda ja esitada oma õiguste kaitseks isikuandmete töötlejale taotlusi, s.h nõuda ebatäpsete või eksitavate andmete parandamist ja kustutamist. Õiguskirjanduses on selgitatud, et andmesubjekt peab saama võimalikult palju oma isikuandmete töötlemist mõjutada, selles osaleda ja seda kontrollida ning seetõttu on andmekaitserieglite hulgas alati ka nõue, et andmesubjekt peab olema võimalik kindlaks teha tema isikuandmete töötlemise juhud, tutvuda tema kohta töödeldavate andmetega, nõuda valede andmete parandamist jms. Need nõuded peavad muutma isikuandmete töötlemise võimalikult avatuks ja läbipaistvaks.²

Isikuandmete kaitse on valdkond, mille reguleerimisel on liikmesriigid seotud Euroopa Liidu õigusega. Kuivõrd Euroopa Liidu õiguse tõlgendamise õigus on Euroopa Liidu Kohtul³, siis on direktiividega ühtlustatud valdkondades Euroopa Kohtu praktika abiks ka liikmesriigi vastavate seaduste tõlgendamisel ja kohaldamisel.

1. Analüüsi eesmärk ja alusmaterjalid

Analüüsi eesmärk on uurida, millistes andmesubjekti õigusi puudutavates küsimustes on liikmesriikide kohtud eelotsust taotlenud, kuidas on Euroopa Kohus vastamisel EL õigust tõlgendanud ja milliseid juhiseid liikmesriigi kohtule andnud. Analüüsis on lähemalt uuritud, milline tähendus on isikuandmete kaitse asjades õigusel eraelu puutumatusel ning kuidas kontrollib Euroopa Kohus selle põhiõiguse riive õiguspärasust.

Analüüsi aluseks on isikuandmete kaitset käsitlevad Euroopa Kohtu eelotsused, mis on tehtud pärast Euroopa Liidu põhiõiguste harta väljakuulutamist 7. detsembril 2000. Uuritud on

¹ Eesti õiguses on isikuandmete töötlemise põhimõtted sätestatud isikuandmete kaitse seaduse §-s 6. Põhimõtete kohta vt lähemalt M. Männiko. Õigus privaatsusele ja andmekaitse. Kirjastus Juura, 2011, lk 44-47.

² Tiina Ilus. Andmesubjekti osaluse põhimõtte Euroopa Nõukogu konventsioonide ning Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite valguses. *Juridica*, 2005/VIII, lk 522.

³ Euroopa Liidu Kohus koosneb kolmest kohtuinstantsist: Euroopa Kohtust, Üldkohtust ja Avaliku Teenistuse Kohtust. Euroopa Liidu Kohtu peamine ülesanne on hinnata liidu õigusaktide seaduslikkust ja tagada liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine.

kokku 15 eelotsust. Kohtulahendite leidmiseks on kasutatud Euroopa Kohtu kohtupraktika andmebaasi.⁴

Isikuandmete kaitse valdkonna ulatuslikkusest tulenevalt on ka Euroopa Kohtu praktika selles osas mitmekesine ja analüüsi piiritlemise huvides tuli uuritavate küsimuste ringi kitsendada. Teema sissejuhatuseks on analüüsis lühidalt tutvustatud ka selle valdkonna eelotsuste õiguslikku tausta. Samuti on välja toodud mõned üldised tähelepanekud, mis aitavad teemakohasest kohtupraktikast pisut laiemat ülevaate saada. Muu hulgas annab analüüs (loetelu näol) lühiülevaate küsimustest, mida Euroopa Kohus on uuritud ajavahemikul isikuandmete kaitset puudutavates eelotsustes käsitlenud. Analüüsi lisas on EL direktiivide sätteid, mida Euroopa Kohus on analüüsis lähemalt käsitlenud eelotsustes tõlgendanud, toodud koos viidetega Eesti õigusele ja Riigikohtu viimaste aastate praktikale.

2. Õiguslik taust

2.1. Isikuandmete kaitset reguleerivad õigusaktid⁵

Euroopa Liidu andmekaitse alused sätestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta **direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta** (*direktiiv 95/46*).⁶ Direktiivi 95/46 põhjenduses 11 on öeldud, et direktiivis sisalduvad üksikisikute õiguste ja vabaduste, eriti eraelu puutumatus õiguse kaitsmise põhimõtted täpsustavad ja võimendavad põhimõtteid, mida sisaldab **Euroopa Nõukogu 28. jaanuari 1981. aasta konventsioon isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse kohta**.⁷

Direktiivi 95/46 täpsustab ja täiendab omakorda Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta **direktiiv 2002/58/EÜ**, milles käsitletakse **isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris**.⁸

Kuigi analüüs ei hõlma Euroopa Liidu Kohtu praktikat EL institutsioonides ja asutustes isikuandmete töötlemise küsimustes, võib siinkohal nimetada ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta **määrust (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta**.⁹ Euroopa Kohus on seda määrust kasutanud direktiivi 95/46 tõlgendamisel.¹⁰

Leides, et põhiõiguste kaitse on lahutamatu osa tema poolt kaitstavatest õiguse üldpõhimõtetest, on Euroopa Kohus arvestatavalt kaasa aidanud nende õiguste kaitsestandardite tõstmisele. Sellega seoses lähtub Euroopa Kohus liikmesriikide ühistest

⁴ Euroopa Kohtu lahendite andmebaas Curia. Arvutivõrgus: <http://curia.europa.eu/>

⁵ Isikuandmete kaitse ajaloolise arengu ja olulisemate rahvusvaheliste õigusaktide kohta vt Tiina Ilus. Isikuandmete kaitse olemus ja arengusuunad. – Juridica 2002/VII.

⁶ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31-50 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 13, kd 15, lk 355-374).

⁷ Isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsioon (*Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data*) – RT II 2001, 1, 3. Konventsioon jõustus Eesti suhtes 1. märtsil 2002.

Andmekaitse konventsiooni ja konventsiooni tõlgendamiseks EN Ministrite Komitee antud soovitude kohta vt lähemalt M. Männiko. Õigus privaatsusele ja andmekaitse. Kirjastus Juura, 2011, lk 58-71.

⁸ EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37-47 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 13, kd 29, lk 514-524).

⁹ EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1-22 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 13, kd 26, lk 102-124).

¹⁰ EKO 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punktid 106-107.

riigiõiguslikest tavadest ja rahvusvahelistest inimõiguste kaitse dokumentidest, eelkõige **inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist**.¹¹ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonil (EIÕK)¹² on olnud oluline roll ka Euroopa Liidu andmekaitseõiguse kujunemisel.

Kõige nüüdisaegsemaks põhiõiguste allikaks Euroopa Liidus on **Euroopa Liidu põhiõiguste harta**. Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu kuulutasid Euroopa Liidu põhiõiguste harta välja Euroopa Ülemkogu Nice'i istungil 7. detsembril 2000. Ehkki õiguslikult siduvaks dokument esialgu ei saanud, omandas ta üsna pea nn pehme õiguse väärtuse.¹³ Põhiõiguste harta on õiguslikult siduv alates Lissaboni lepingu jõustumisest (1.12.2009), millega harta omandas aluslepingutega samaväärse õigusjõu.

Isikuandmete kaitse aluseks on põhiõiguste harta artikkel 8, mis sätestab õiguse isikuandmete kaitsele iseseisva põhiõigusena:

Artikkel 8

Isikuandmete kaitse

1. Igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele.
2. Selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Igaühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.
3. Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus.

Harta kohta koostatud selgituste kohaselt põhineb artikkel 8 Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklil 286 (mis on asendatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 16 ja Euroopa Liidu lepingu artikliga 39), direktiivil 95/46/EÜ, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklil 8 ning Euroopa Nõukogu 28. jaanuari 1981. aasta konventsioonil üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattötlusel.¹⁴

Põhiõiguste harta puhul on oluline silmas pidada ka harta tõlgendamist ja kohaldamist reguleerivaid üldsätteid (harta VII jaotis), mis näevad muu hulgas ette reeglid harta ja EIÕK ühtivate õiguste tõlgendamiseks. Harta artikli 52 lõige 3 sätestab, et hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad EIÕK-ga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud ning lisab samas, et see säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist. Harta artikkel 53 näeb ette, et harta sätteid ei või tõlgendada neid õigusi kitsendavate või kahjustavatena, mida on tunnustatud muu hulgas EIÕK-ga.¹⁵

Eestis on isikuandmete kaitset eraldi seadusega reguleeritud alates 1996. aastast. Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) väljatöötamisel lähtuti nii 1981. aasta andmekaitse konventsioonist kui ka direktiivist 95/46. Direktiivi ülevõtmisel Eesti õigusesse 2003. aastal ja IKS rakendamisel ilmnenuid kitsaskohtade parandamisel neli aastat hiljem muudeti seadust

¹¹ Euroopa Kohus Euroopa Liidu õiguskorras. Arvutivõrgus: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/

¹² Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) allkirjastati 4.11.1950 Roomas. Eesti suhtes jõustus konventsioon 16. aprillil 1996.

¹³ U. Lõhmus. Põhiõiguste kaitse kolmnurgas riik – Euroopa Nõukogu – Euroopa Liit. – Juridica 2010/V, lk 358.

¹⁴ Selgitused põhiõiguste harta kohta. ELT C 303, 14.12.2007, lk 17-35.

Lisaks põhiõiguste kataloogile sisaldab harta sätteid, mis reguleerivad harta tõlgendamist ja kohaldamist. Harta art 52 lg 7 näeb ette, et „[h]arta tõlgendamise juhendina koostatud selgitusi võetakse asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes”.

¹⁵ Artikkel 53 (Kaitse tase): „Harta sätteid ei või tõlgendada neid inimõigusi või põhivabadusi kitsendavate või kahjustavatena, mida asjaomastes kohaldamisvaldkondades on tunnustatud rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on ühinenud liit või kõik liikmesriigid, kaasa arvatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, ning liikmesriikide põhiseadustega.”

sel määral, et mõlemal korral tuli IKS välja anda uue seadusena.¹⁶ 2011. aastal tõdes Justiitsministeerium, et isikuandmete kaitse regulatsioonis on mitmeid probleemkohti nii IKS kohaldamisala, isikuandmete mõiste, andmesubjekti õiguste ja eelkõige andmesubjekti nõusolekuta isikuandmete töötlemise osas.¹⁷

Lisaks IKS-ile reguleerib isikuandmete töötlemist ka avaliku teabe seadus (AvTS)¹⁸, mis sätestab muu hulgas avalikule teabele (s.h isikuandmeid sisaldavale teabele) juurdepääsu reeglid. Isikuandmete töötlemist puudutavaid sätteid on ka eriseadustes. Näiteks menetlusseadustike kohtulahendi avalikustamist reguleerivad sätted sisaldavad samuti reegleid, mis puudutavad isikuandmete avalikustamist.

2.2. Liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine

Euroopa Kohus on direktiivi 95/46 põhieesmärgiks nimetanud eesmärgi ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, et kõrvaldada siseturu toimimise takistused, mis tulenevad erinevustest siseriiklike õigusaktide vahel.¹⁹ Direktiivi 95/46 põhjendusest 7 nähtub, et siseturu rajamist ja toimimist võib oluliselt kahjustada see, et isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatav kord on liikmesriigiti erinev. Sama direktiivi põhjenduse 3 kohaselt peab liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise eesmärk olema mitte ainult isikuandmete vaba liikumine ühest liikmesriigist teise, vaid ka isikute põhiõiguste kaitse. Direktiivi tõlgendamisel lähtub sellest eesmärgist ka Euroopa Kohus, viidates direktiivi artiklile 1, mille kohaselt on direktiivi eesmärk **kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi ning eelkõige nende õigust eraelu puutumatusse ja võimaldada nii isikuandmete vaba liikumine liikmesriikide vahel.**²⁰

Direktiivi 95/46 põhjenduse 8 kohaselt on selle direktiivi eesmärk **viia isikuandmete töötlemisega seotud üksikisikute õiguste ja vabaduste kaitse kõigis liikmesriikides samale tasemele.** Põhjenduses 10 on lisatud, et selle valdkonna õigusaktide ühtlustamise tagajärjel ei tohi nendega pakutav kaitse väheneda, vaid vastupidi – ühenduses tagatava kaitstuse tase peab olema kõrgem. Nendele põhjendustele tuginedes on Euroopa Kohus leidnud, et kõnealuste siseriiklike õigusaktide ühtlustamine ei piirdu minimaalse ühtlustamisega, vaid viib põhimõtteliselt täieliku ühtlustamiseni.²¹

Senisest ulatuslikuma ühtlustamise ideest on kantud ka kavandatav EL andmekaitseõiguse reform. Euroopa Komisjon avaldas 4. novembril 2010. a teatise „Terviklik lähenemisviis isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus”, milles on rõhutatud, et tehnoloogia kiire areng ja üleilmastumine on maailma põhjalikult muutnud ning tekitanud isikuandmete kaitse valdkonnas uusi probleeme, mistõttu võetakse ette edasisi samme andmekaitseõiguse täpsustamiseks Euroopa Liidus.²² Komisjon avaldas 2012. a alguses teatise „Eraelu

¹⁶ IKS järgmised versioonid jõustusid vastavalt 1.10.2003 ja 1.01.2008.

¹⁷ Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekancleri M. Hirvoja ettekanne advokatuuri seminaril „Õiguspoliitika arengutest ja justiitsministeeriumi rollist selles”, 28.01.2011 (punkt 5.10, lk 21). Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/53344>

¹⁸ AvTS jõustus 1. jaanuaril 2001. a.

¹⁹ EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt, punkt 42; EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punkt 41.

²⁰ Vt nt EKo 7.05.2009, C-553/07, Rijkeboer, punkt 46; EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia, punkt 52; EKo 19.04.2012, C-461/10, Bonnier Audio jt, punkt 4.

²¹ Vt EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punkt 96; EKo 16.12.2008, C-524/06, Huber, punkt 51; EKo 24.11.2011, C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECEMD, punkt 29.

²² Euroopa Komisjoni 4. novembri 2010 teatis “Terviklik lähenemisviis isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus”. KOM (2010), 609. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0006/com_2010_609_et.pdf

puutumatus kaitsmine ühendatud maailmas. Euroopa isikuandmete kaitse raamistik 21. sajandil”²³, milles tegi ettepaneku luua kõiki liidu poliitikavaldkondi hõlmav tugev ja ühtne õigusraamistik, mis tugevdaks andmesubjekti õigusi ja isikuandmete kaitse valdkonna ühtse turu mõõdet ning vähendaks ettevõtjate jaoks bürokraatiat. Oma nägemuse õigusraamistikust esitas komisjon isikuandmete kaitse üldmääruse eelnõu ning kriminaal- ja politseivaldkonna isikuandmete kaitse direktiivi eelnõu näol.²⁴

2.3. Eelotsusemenetluse eesmärk ja pädevusjaotus

Kõikide liikmesriikide kohtute ülesandeks on tagada, et Euroopa Liidu õigust rakendatakse nõuetekohaselt. Sellega kaasneb aga oht, et erinevate liikmesriikide kohtud tõlgendavad Euroopa Liidu õigust erinevalt. Selle vältimiseks on ette nähtud eelotsusemenetlus.²⁵ Eelotsusetaotlus on Euroopa Liidu õiguse põhimehhanism, mille eesmärk on anda liikmesriikide kohtutele vahend liidu õiguse ühetaolise tõlgendamise ja kohaldamise tagamiseks.²⁶

Euroopa Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad liidu õiguse tõlgendamist ja liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust. Seega **eelotsusemenetluses on Euroopa Kohtu ülesandeks EL õiguse tõlgendamine või selle kehtivuse üle otsustamine**. Euroopa Kohus ei otsusta, kuidas kohaldada EL õigust põhikohtuasja faktilistele asjaoludele, see on **liikmesriigi kohtu ülesanne**. Seega ei lahenda Euroopa Kohus põhikohtuasjas tõusetunud faktilisi küsimusi ega liikmesriigi õigusnormide tõlgendamise või kohaldamisega seotud võimalikke lahkarvamusi.²⁷

Euroopa Kohus on selgitanud kohtute koostööd nii: „Mis puudutab vastutuse jagamist EÜ artiklis 234 kehtestatud koostöökorra raames, siis on tõsi, et siseriiklike õigusnormide tõlgendamine on siseriiklike kohtute, mitte aga Euroopa Kohtu ülesanne, ja Euroopa Kohus ei ole pädev nimetatud artikli alusel alustatud menetluse raames otsustama, kas siseriiklikud õigusnormid on ühenduse õigusnormidega kooskõlas. Samas **on Euroopa Kohus pädev andma eelotsuse küsimuse esitanud kohtule kõik ühenduse õiguse tõlgendamiseks vajalikud juhtnöörid, mille alusel siseriiklikul kohtul on võimalik hinnata siseriiklike õigusnormide kooskõla ühenduse õigusega.**”²⁸

²³ Eraelu puutumatus kaitsmine ühendatud maailmas. Euroopa isikuandmete kaitse raamistik 21. sajandil - Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele ning Regioonide komiteele, Brüssel, 25.01.20012. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0009:FIN:ET:HTML>

²⁴ Teave Euroopa Liidu andmekaitse reformi kohta on kättesaadav ka Andmekaitse Inspektsiooni veebilehe kaudu.

²⁵ http://europa.eu/institutions/inst/justice/index_et.htm

²⁶ Soovitused siseriiklikele kohtutele eelotsuse taotlemiseks (ELT C 338, 6.11.2012, lk 1), punkt 1. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:338:0001:0006:ET:PDF>

²⁷ Samas, punkt 7.

²⁸ Vt EKO 29.01.2008, C-275/06, Promusicae, punkt 38 ja selles viidatud kohtupraktika.

3. Üldised tähelepanekud

3.1. Isikuandmete kaitse küsimused Euroopa Kohtu eelotsustes

Analüüsitud kohtupraktika põhjal võib öelda, et Euroopa Kohtu praktika isikuandmete kaitse küsimustes on tulenevalt valdkonna laiaulatuslikkusest väga mitmekesine. Direktiivi 95/46 tõlgendamist puudutavate eelotsuste põhjal võib Euroopa Kohtu praktikast välja tuua järgmised isikuandmete kaitse küsimused:

- isiku sissetulekut puudutavate andmete avalikustamine;²⁹
- isikuandmete töötlemisest teavitamine ja andmesubjekti nõusolek;³⁰
- isikuandmete avaldamine ajakirjanduslikul eesmärgil;³¹
- varem avalikustatud isikuandmete töötlemine;³²
- andmesubjekti õigus tutvuda andmetega ja isikuandmete säilitamise tähtaeg;³³
- välismaalastest liidu kodanike isikuandmete töötlemine ja diskrimineerimise keeld;³⁴
- eraisiku poolt isikuandmete avaldamine internetis (s.h isikuandmete töötlemine isiklikel või kodustel eesmärkidel ja isikuandmete edastamine kolmandatesse riikidesse);³⁵
- tervislikku seisundit käsitlevad isikuandmed.³⁶

Vaadeldud ajavahemikul tehtud eelotsustes on Euroopa Kohtul tulnud isikuandmete kaitse küsimusi käsitleda ka seoses individuaalomandi kaitse ja isikuandmete töötlemisega telekommunikatsioonisektoris. Nendel juhtudel on Euroopa Kohus käsitlenud eelkõige järgmisi küsimusi:

- isikuandmete avaldamine intellektuaalomandi tõhusa kaitse tagamiseks;³⁷
- teatavate sidevõrgu liiklusandmete säilitamine ja avaldamine;³⁸
- elektroonilise side liiklusandmete edastamine kolmandale isikule;³⁹
- abonentide andmete töötlemine.⁴⁰

3.2. Eelotsustes käsitletud isikuandmed

Isikuandmed on direktiivi 95/46 artikli 2 punkti a kohaselt määratletud järgmiselt:

isikuandmed – igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku (edaspidi “andmesubjekt”) kohta. Tuvastatav isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige isikukoodi põhjal või ühe või mitme tema füüsilisele,

²⁹ EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt; EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia; EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert.

³⁰ EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert; EKo 5.05.2011, C-543/09, Deutsche Telekom.

³¹ EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia.

³² EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia; EKo 24.11.2011, C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECAMD.

³³ EKo 7.05.2009, C-553/07, Rijkeboer.

³⁴ EKo 16.12.2008, C-524/06, Huber.

³⁵ EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist.

³⁶ EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist.

³⁷ EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae; EKm 19.02.2009, C-557/07, LSG-Gesellschaft vs. Tele2; EKo 24.11.2011, C-70/10, Scarlet Extended vs. SABAM; EKo 16.02.2012, C-360/10, SABAM vs. Netlog; EKo 19.04.2012, C-461/10, Bonnier Audio jt.

³⁸ EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae; EKm 19.02.2009, C-557/07, LSG-Gesellschaft vs. Tele2.

³⁹ EKo 22.11.2012, C-119/12, Probst.

⁴⁰ EKo 25.11.2004, C-109/03, KPN Telecom; EKo 5.05.2011, C-543/09, Deutsche Telekom.

füsioloogilisele, vaimsele, majanduslikule, kultuurilisele või sotsiaalsele identsusel omase joone põhjal.⁴¹

Lisaks sellistele isikuandmetele nagu isiku ees- ja perekonnanimi, sünniaeg ja -koht, sugu, kodakondsus, perekonnaseis, aadress ja telefoninumbrid on Euroopa Kohus läbivaadatud eelotsustes käsitlenud ka teavet isiku töötingimuste või vaba aja harrastuste kohta,⁴² andmeid isiku sissetulekute kohta,⁴³ internetikasutajate IP-aadresse,⁴⁴ elektroonilise side liiklusandmeid⁴⁵ ja suhtlusportaalis selle kasutajate poolt loodud profiilidega seonduvad andmeid.⁴⁶

Isikuandmete mõistet Euroopa Kohus pikemalt käsitlenud ei ole. Enamasti on kohus piirdunud tõdemusega, et tegemist on teabega tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta ja seega isikuandmetega.

Uuritud kohtupraktikas on kohus ühel juhul pisut pikemalt peatunud tervislikku seisundit käsitlevate isikuandmete mõistel. Direktiivi 95/46 artikli 8 („Andmete eriliikide töötlemine”) lõige 1 näeb ette, et liikmesriigid keelavad töödelda selliseid isikuandmeid, mis paljastavad rassilise või etnilise päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused, ametiühingusse kuulumise, ning tervislikku seisundit või seksuaalelu käsitlevate andmete töötlemise.⁴⁷ Euroopa Kohus leidis, et direktiivi eesmärki silmas pidades tuleb väljendit „tervislikku seisundit käsitlevad andmed” tõlgendada laialt, et see hõlmaks isiku tervist puudutava teabe kõiki aspekte, nii füüsilisi kui ka psüühilisi. Näiteks konkreetses kohtuasjas järeldas kohus, et osutamine asjaolule, et isik vigastas oma jalga ja töötab haiguspuhkusel olles osalise tööajaga, sisaldab tervislikku seisundit käsitlevaid isikuandmeid direktiivi 95/46 artikli 8 lõike 1 tähenduses.⁴⁸

3.3. Põhiõiguste õiglane tasakaal

Euroopa Kohtu praktikale andmekaitse asjades on iseloomulik põhiõiguste esiletõstmine, samuti erinevate põhiõiguste, aga ka muude õiguste ja huvide vahelise konflikti käsitlemine. Analüüsitud kohtupraktikas on Euroopa Kohus rõhutanud isikuandmete kaitse põhiõiguse

⁴¹ Isikuandmete mõiste kohta vt lähemalt direktiivi 95/46 artikli 29 alusel loodud andmekaitse töörühma aramus 4/2007. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_et.pdf

⁴² EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punkt 24.

⁴³ EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia, punkt 35; EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt, punkt 64; EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker ja Markus Schecke ja Eifert, punkt 58.

⁴⁴ EKo 24.11.2011, C-70/10, Scarlet Extended vs. SABAM, punkt 51.

⁴⁵ EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae; EKm 19.02.2009, C-557/07, LSG-Gesellschaft; EKo 22.11.2012, C-119/12, Probst.

⁴⁶ EKo 16.02.2012, C-360/10, SABAM vs. Netlog, punkt 49.

⁴⁷ Vrdl delikaatsed isikuandmed IKS mõttes. IKS § 4 lg 2 järgi on delikaatsed isikuandmed:

- 1) poliitilisi vaateid, usulisi ja maailmavaatelisi veendumusi kirjeldavad andmed, välja arvatud andmed seadusega ettenähtud korras registreeritud eraõiguslike juriidiliste isikute liikmeks olemise kohta;
- 2) etnilist päritolu ja rassilist kuuluvust kirjeldavad andmed;
- 3) andmed terviseseisundi või puude kohta;
- 4) andmed pärilikkuse informatsiooni kohta;
- 5) biomeetriselised andmed (eelkõige sõrmejälje-, peopesajälje- ja silmairisekujutis ning geenandmed);
- 6) andmed seksuaalelu kohta;
- 7) andmed ametiühingu liikmelisuse kohta;
- 8) andmed süüteo toimepanemise või selle ohvriks langemise kohta enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist või asja menetluse lõpetamist.

⁴⁸ EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punktid 50 ja 51.

seost teiste põhiõigustega ja vajadust tagada isikuandmete kaitsel õiglane tasakaal erinevate põhiõiguste vahel.

Kohus on märkinud, et **kuivõrd direktiivi 95/46 sätted reguleerivad isikuandmete töötlemist, mis võib riivata põhivabadusi ja eriti õigust eraelu puutumatusse, tuleb nende tõlgendamisel lähtuda põhiõigustest.**⁴⁹ Euroopa Kohus on ka üldisemalt rõhutanud, et direktiivide ülevõtmise meetmete rakendamisel on **liikmesriikide ametiasutuste ja kohtute ülesanne** mitte ainult tõlgendada oma siseriiklikku õigust kooskõlas nende direktiividega, vaid ka jälgida, et nad ei tugineks asjaomaste direktiivide sellisele tõlgendusele, mis on vastuolus kõnealuste põhiõigustega või muude ühenduse õiguse üldpõhimõtetega, näiteks proportsionaalsuse põhimõttega.⁵⁰ Samuti on Euroopa Kohus korduvalt märkinud, et direktiivide ülevõtmisel on liikmesriigid kohustatud jälgima, et nad tuginevad direktiivide sellisele tõlgendusele, mis võimaldab **tagada tasakaalu erinevate ühenduse õiguskorras kaitstavate põhiõiguste vahel.**

Nii on Euroopa Kohus põhiõiguste õiglase tasakaalu tagamise vajadust rõhutanud näiteks asjades, kus vastanduvaks põhiõiguseks on **sõnavabadus.**⁵¹ Põhiõiguste vahelise tasakaalu leidmine on kesksel kohal ka intellektuaalomandi õiguste kaitset puudutavates Euroopa Kohtu lahendites, kus õigus isikuandmete kaitsesele ja eraelu puutumatusse tuleb tasakaalu viia **omandiõigusega**, mis hõlmab ka intellektuaalomandi õigused, s.h autoriõiguse, ja **õigusega tõhusale kohtulikule kaitsesele.**⁵² Lisaks tuleb tagada õiglane tasakaal ka autoriõiguse omanikele kuuluvate intellektuaalomandi õiguste kaitse ja asjaomastele ettevõtjatele (nagu internetiühenduse pakkujad, veebimajutusteenuse osutajad) kuuluva **ettevõtlusvabaduse** kaitse vahel.⁵³

Analüüsitud praktikast saab näitena tuua ka juhu, kus ülemäärase isikuandmete töötlemise korral on andmesubjekti õiguste poolele kaalu lisanud liikumisvabadus ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld.⁵⁴

Euroopa Kohtu praktikas on põhiõiguste käsitlemisel kesksele kohale tõusnud **Euroopa Liidu põhiõiguste harta.** Euroopa Kohtu praktika näitab, et harta sätete kaudu, mis seovad harta EIÕK-ga ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktikaga, on EIÕK ja selle tõlgendamise praktika põhiõiguste sisustamisel jätkuvalt olulisel kohal.

4. Isikuandmete kaitse ja õigus eraelu puutumatusse

Eraelu puutumatusse kaitse põhiõiguse tähtsust isikuandmete kaitse tagamisel on väljendatud direktiivi 95/46 artikli 1 lõikes 1, mis näeb ette, et **liikmesriigid kaitsevad isikuandmete töötlemisel füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi ning eelkõige nende õigust eraelu puutumatusse (right to privacy).**⁵⁵ Direktiivi 95/46 artikli 1 kohaselt on direktiivi laiem

⁴⁹ EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt, punkt 68.

⁵⁰ EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punkt 87; EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae, punktid 68 ja 70; EKm 19.02.2009, C-557/07, LSG-Gesellschaft, punkt 28 ja 29; EKo 19.04.2012, C-461/10, Bonnier Audio jt, punkt 56 (siin jt pärast Lissaboni lepingu jõustumist tehtud otsuste tekstis on *ühenduse* asemel viidatud juba *liidule* ja kasutatud vastavalt sõnastust „liidu õiguskorras” ja „liidu õiguse üldpõhimõtete”).

⁵¹ Vt nt EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist; EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia.

⁵² Vt nt EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae; EKo 19.04.2012, C-461/10, Bonnier Audio jt.

⁵³ Vt nt EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae; EKo 24.11.2011, C-70/10, Scarlet Extended; EKo 16.02.2012, C-360/10, SABAM vs. Netlog.

⁵⁴ EKo 16.12.2008, C-524/06, Huber.

⁵⁵ Samast eesmärgist lähtub ka IKS, mille § 1 lg 1 näeb ette, et seaduse eesmärk on kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsilise isiku põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusse.

eesmärk kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige nende õigust eraelu puutumatusele ja võimaldada nii isikuandmete vaba liikumine liikmesriikide vahel.

Euroopa Kohus on isikuandmete kaitse asjades eraelu puutumatuse kaitse olulisust ka korduvalt rõhutanud.⁵⁶ Kui enne Lissaboni lepingu jõustumist keskendus Euroopa Kohus eraelu puutumatuse kaitse põhiõigusele, siis pärast harta siduvaks muutumist käsitleb kohus isikuandmete kaitse põhiõigust ja eraelu puutumatuse kaitse põhiõigust koos. Kumbagi põhiõigust eraldi piiritlemata märgib kohus, et **õigus isikuandmete kaitsele on tihedalt seotud õigusega eraelu puutumatusele.**⁵⁷ Põhiõigustesse sekkumise õiguspärasuse kontrollimisel küsib kohus, kas vastava meetme puhul on kaalutud sellega kaasnevat riivet „õiguse suhtes eraelu puutumatusele üldiselt ja konkreetselt isikuandmete kaitsele”.⁵⁸

Eraellu sekkumise esinemise ja sekkumise õigustatuse hindamisel tugineb Euroopa Kohus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas väljakujunenud eraelu mõiste avarale tõlgendusele.⁵⁹

Kuna harta artikli 52 lõige 3 näeb ette, et hartas sisalduvate selliste õiguste **tähendus ja ulatus**, mis vastavad EIÕK-ga tagatud õigustele, **on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud**, siis viitab eraelu puutumatuse käsitlemisel sellele seosele ka Euroopa Kohus. Sellega seoses on Euroopa Kohus asunud seisukohale, et **piirangud, mida võib õiguspäraselt seada isikuandmete kaitse õigusele, vastavad piirangutele, mis on EIÕK artikli 8 raames lubatavad.**⁶⁰

Euroopa Kohus peab oluliseks põhiõiguste õiglast tasakaalu ja pöörab vajalikku tähelepanu ka teistele põhiõigustele. Seejuures rõhutab kohus, et põhiõiguste hulka kuuluva **eraelu puutumatuse kaitse eeldab, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikkuga.**⁶¹

Eraellu sekkumist seoses isikuandmete kaitsega on Euroopa Kohus põhjalikumalt käsitlenud kohtuasjades Österreichischer Rundfunk jt ja Volker und Markus Schecke ja Eifert.

C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt

Austria Konstitutsioonikohus (Verfassungsgerichtshof) ja Ülemkohus (Oberster Gerichtshof) esitasid Euroopa Kohtule sisuliselt ühesugused küsimused direktiivi 95/46 tõlgendamise kohta. Küsimused kerkisid üles kohtuvaidlustes esiteks Rechnungshofi (Kontrollikoda) ja mitme tema kontrollitava asutuse vahel ning teiseks kahe eraisiku ning nende tööandja, avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni Österreichischer Rundfunk vahel seoses Rechnungshofi kontrollitavate avalik-õiguslike isikute⁶² kohustusega edastada Rechnungs-

⁵⁶ Vt nt EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt, punkt 70; EKo 6.11.2003, C-101/01, Lindqvist, punktid 86, 97 ja 99; EKo 29.01.2008, C-275/06, Promusicae, punkt 63-65; EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia, punkt 52 ja 54.

⁵⁷ EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punkt 47; EKo 24.11.2011, C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECEMD, punkt 41.

⁵⁸ EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punkt 77.

⁵⁹ EKo 20.05.2003, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt, punkt 73; EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punkt 59.

⁶⁰ EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punktid 51 ja 52.

⁶¹ EKo 16.12.2008, C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia, punkt 56; EKo 9.11.2010, C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, punkt 77.

⁶² Rechnungshofi kontrollitavad õigussubjektid on riik, liidumaad, suured omavalitsused, samuti – liidumaa valitsuse põhjendatud taotluse korral – alla 20 000 elanikuga omavalitsused, omavalitsuste liidud, sotsiaalkindlustusasutused, seadusjärgsed kutseühendused, ÖRF, asutused, fondid ja sihtasutused, mida haldavad riigi või liidumaade organid või nende määratud isikud, ning äriühingud, mida haldab riik, liidumaa või omavalitsus või milles neil on (üksi või koos teiste Rechnungshofi kontrollitavate õigussubjektidega) vähemalt 50% osalus vastavalt äriühinguõigusele või mida nad muul viisil kontrollivad. (Otsuse punkt 6.)

hofile andmed oma töötajatele ja pensionäridele makstavate teatud tasemest kõrgemate palkade ja pensionide kohta ning saajate nimed. Seda teavet kasutati Austria parlamendi ülem- ja alamkojale ning liidumaade parlamentidele esitatava ja üldsusele kättesaadavaks tehtava aastaaruande koostamiseks. Austria Konstitutsioonikohus märkis, et seadusandja kavatsuste kohaselt tuleb aruanne teha üldsusele kättesaadavaks, et tagada üldsuse laialdane informeeritus. Sellise teavitamisega survestatakse avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid palku madalal hoidma, et avalikke vahendeid kasutataks säästlikult, ökonoomselt ja tõhusalt.⁶³

Euroopa Kohus leidis, et kirjeldatud juhul on tegemist isikuandmete töötlemisega. Seejärel juhtis kohus tähelepanu direktiivi tõlgendamise üldreeglile, märkides, et: „kuivõrd direktiivi 95/46 sätted reguleerivad isikuandmete töötlemist, mis võib riivata põhivabadusi ja eriti õigust eraelu puutumatusse, tuleb nende tõlgendamisel lähtuda põhiõigustest, mis on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise tagab Euroopa Kohus [...]”⁶⁴ Direktiivi 95/46 eesmärgi kaudu tõi kohus selles asjas esiplaanile EIÕK artikli 8 lõikes 1 sätestatud õiguse eraelu kaitsele, märkides, et sellesse põhiõigusesse sekkumine on sama artikli lõike 2 alusel lubatud, kui see on kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks. Kohus selgitas, et direktiivi 95/46 vastavate sätete kohaldamiseks on vaja kõigepealt kontrollida, kas põhikohtuasjades kõne all olev regulatsioon näeb ette sekkumise eraellu ning kas selline sekkumine on EIÕK artikli 8 alusel õigustatud.

Oma seisukohta, et **üksikisiku kutsetegevusest saadavaid sissetulekuid puudutavate isikuandmete kogumine eesmärgiga edastada need kolmandatele isikutele kuulub EIÕK artikli 8 kohaldamisalasse**, põhjendas kohus EIK praktikale tuginedes. Kohus tõi välja EIK seisukoha, et mõistet „eraelu” ei tuleks tõlgendada kitsalt ning et „ei ole ühtki põhimõttelist põhjust, mis välistaks „eraelu” mõiste hulgast kutsealase [...] tegevuse”.⁶⁵

Euroopa Kohus nõustus, et **palgaandmete edastamisega tööandja poolt kolmandatele isikutele riivati EIÕK artiklis 8 sätestatud õigust eraelu puutumatusse**. Kohus tões, et oma töötajatele makstud palga kohta isikuandmete salvestamine tööandja poolt ei ole iseenesest eraellu sekkumine, kuid nende andmete edastamine kolmandale isikule riivab isikute õigust eraelu puutumatusse hoolimata sellest, milleks edastatud teavet edaspidi kasutatakse.

Sekkumise õigustatuse hindamise lähtekohad sõnastas kohus nii: „Selline sekkumine rikub EIÕK artiklit 8, välja arvatud siis, kui see on „ette nähtud seadusega” ja järgib ühte või mitut artikli 8 lõikes 2 mainitud legitiimset eesmärki ning on selle eesmärgi või nende eesmärkide saavutamiseks „demokraatlikus ühiskonnas vajalik”.”⁶⁶

Põhikohtuasjades kõne all olnud sekkumine oli ette nähtud ametnike palkade piiramist käsitlevas konstitutsioonilises seaduses. **Euroopa Kohtu hinnangul oli sekkumisel legitiimne eesmärk**. Kohus leidis, et ühelt poolt on Rechnungshofil ja erinevatel parlamentaartsetel kogudel avaliku sektori rahaliste vahendite nõuetekohaseks kontrollimiseks kahtlemata vaja teada, kui suured on erinevate avalik-õiguslike asutuste personalikulud, ning lisaks on maksumaksjatel ja avalikkusel tervikuna demokraatlikus ühiskonnas õigus olla informeeritud valitsemissektori tulude kasutamisest, eelkõige personalikulude valdkonnas.

⁶³ Otsuse p 5.

⁶⁴ Otsuse punkt 68. Kohus viitas oma 6.03.2001 otsusele kohtuasjas C-274/99 P: Connolly vs. komisjon.

⁶⁵ Otsuse punkt 73. Euroopa Kohus viitas Euroopa Inimõiguste Kohtu 16.02.2000 otsusele kohtuasjas Amann vs. Šveits ja 4.05.2000 otsusele kohtuasjas Rotaru vs. Rumeenia.

⁶⁶ Otsuse punkt 76. Viimase, s.o vajalikkuse-kriteeriumi käsitlemisel tugines Euroopa Kohus taas EIK praktikale (vt otsuse punkt 83).

Kohus lisas, et sellise teabe koondamine aruandesse aitab kaasa avalikule diskussioonile üldist huvi pakkuvast küsimuses ja teenib seega avalikke huve.⁶⁷ Euroopa Kohtul tekkis siiski küsimus, **kas asjassepuutuvate inimeste nimede avalikustamine koos nende saadud sissetulekutega on proportsionaalne taotletava legitiimsuse eesmärgi suhtes** ning kas Euroopa Kohtule selle õigustamiseks esitatud põhjused on asjakohased ja piisavad.

Kuivõrd riive proportsionaalsuse kontrollimine jäi eelotsusetaotlused esitanud kohtute ülesandeks, andis Euroopa Kohus eelotsuses neile vajalikud juhised. Kohus tõi välja ka mõned võimalikud kaalutlused, mida proportsionaalsuse hindamisel silmas pidada. Muu hulgas tekkis Euroopa Kohtul küsimus, kas ei piisaks sellest, kui üldsust teavitada ainult palkadest ja muudest rahalistest hüvedest, mida on asjassepuutuvate avalik-õiguslike asutuste teenistuses olevatel inimestel õigus saada lepingu või seaduse alusel, kuid mitte summast, mida iga inimene teatud aastal tegelikult sai ning mille suurus võib teatud osas sõltuda tema perekondlikust ja isiklikust olukorrast.

Eraelu puutumusega seoses võib kõnealuselt otsusest välja tuua veel ühe aspekti. Nimelt väitsid põhikohtuasja vastustajad kohtuasjas C-465/00, et esiteks mõjutab Rechnungshofi teostatav kontroll asjassepuutuvate asutuste töötajate võimalust otsida tööd teises liikmesriigis, kuna nende palkade avalikustamise tõttu on nende läbirääkimispositsioon välismaiste ettevõtjate suhtes nõrgem, ning teiseks paneb see teiste liikmesriikide kodanikke loobuma töökoha otsimisest sellisele kontrollile allutatud asutustes. Euroopa Kohus tuli selle väite juurde tagasi seoses küsimusega, **kui raskelt on riivatud asjassepuutuvate isikute õigust eraelu puutumusele**. Sellega seoses tõdes Euroopa Kohus, et ei ole välistatud, et kutsetegevusest saadava sissetuleku avaldamise **negatiivne mõju eelkõige nende väljavaadetele saada tööd teistes asutustes**, mis asuvad Austrias või mujal ega ole allutatud Rechnungshofi kontrollile, **võib asjassepuutuvaid isikuid kahjustada**.⁶⁸

C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert

Liidetud kohtuasjades C-92/09 ja C-93/09 tehtud otsuses⁶⁹ käsitles Euroopa Kohus küsimusi, mis olid tõstatatud seoses põllumajandustoetuste saajate isikuandmete avalikustamisega ametiasutuse veebilehel. Kuivõrd küsimuse all oli EL õigusaktide kehtivus, siis on see otsus üheks (analüüsitud eelotsuste hulgas ka ainsaks) näiteks, kuidas Euroopa Kohus on **proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes hinnanud Euroopa Liidu institutsioonide meetmete õiguspärasust isikuandmete kaitse kontekstis**.

Põhikohtuasjades olid kaebuse esitajateks seltsingu vormis põllumajandusettevõtte ja füüsilisest isikust põllumajandustootja, kes vaidlustasid nende kui põllumajandustoetuse saajate isikuandmete avaldamise Saksamaa põllumajandus- ja toiduameti veebilehel. Kaebajad palusid teha Hesseni Liidumaale ettekirjutuse hoiduda või keelduda selliste andmete edastamisest või avaldamisest, kui selle eesmärk on neile EAGF-ist ja EAFRD-st antud rahalisi vahendeid käsitleva teabe üldine avaldamine. Andmete avaldamise nägid ette nõukogu 21. juuni 2005. aasta määrus nr 1290/2005 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (edaspidi määrus nr 1290/2005) ning komisjoni 18. märtsi 2008. aasta määrus nr 259/2008, milles sätestatakse nõukogu määruse nr 1290/2005 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad seoses Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondi (EAGF) ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) vahenditest toetuse saajaid puudutava teabe avaldamisega. Kõnealuselise regulatsiooni eesmärgiks oli ühise põllumajanduspoliitika rahastamiseks ühenduse

⁶⁷ Otsuse punkt 85.

⁶⁸ Otsuse punkt 89.

⁶⁹ Euroopa Kohtu suurkoja 9.11.2010 otsus liidetud kohtuasjades C-92/09 ja C-93/09.

fondide kasutamise läbipaistvuse suurendamine ja fondide finantsjuhtimise usaldusväärsuse parandamine.

Veebilehel avalikustati **toetusesaajate nimi, elu- või asukoht ja selle sihtnumber ning toetuse saajatele makstud aastasummad**. Määruse nr 259/2008 artikli 2 kohaselt tehakse teave igas liikmesriigis konkreetsel veebisaidil kättesaadavaks otsingumootoriga, mis võimaldab kasutajal otsida toetuse saajaid nime, valla, saadud summade või nende andmete kombinatsiooni kaudu ning saada vastav teave ühtse andmekogumina. Kaebajad märkisid, et andmed, mille avaldamise näevad ette määruse nr 1290/2005 artikkel 44a ja määrus nr 259/2008, võimaldavad kolmandatel isikutel teha järeldusi nende sissetulekute kohta. Nad selgitasid, et need toetused moodustavad 30–70% toetusesaajate kogusissetulekust. Kaebajad leidsid, et puudub ülekaalukas avalik huvi, mis õigustaks kaebuse esitajate õiguste sellist riivet. Ka eelotsusetaotlused esitanud kohus pidas määruse nr 1290/2005 artiklist 44a tulenevat avaldamiskohustust isikuandmete kaitse põhiõiguse õigustamatuks riiveks.

Põhikohtuasjade lahendamiseks esitatud eelotsusetaotlustes palus Saksamaa kohus kõigepealt Euroopa Kohtul **hinnata** sellist avaldamist ja avaldamise viisi ette nägevate **liidu õigusnormide kehtivust**.

Euroopa Kohus viitas ELL artikli 6 lõikele 1, mille kohaselt tunnustab liit Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid ning asus vaidlustatud sätete kehtivust hindama harta sätetest lähtudes.

Kohus märkis, et harta artikli 8 lõikes 1 sätestatud igapäevane õigus isikuandmete kaitsele on tihedalt seotud harta artiklis 7 sätestatud õigusega eraelu puutumatusel.⁷⁰ Kohus rõhutas, et harta artikli 8 lõige 2 lubab isikuandmete töötlemist, kui on täidetud teatud tingimused. Mainitud säte näeb ette, et isikuandmeid „tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja **asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel**”. Harta artikli 52 lõikele 1 tuginedes lisas kohus, et selliseid õigusi, nagu harta artiklites 7 ja 8 sätestatud, **võib piirata tingimusel, et piirangud on ette nähtud seadusega, need arvestavad nimetatud õiguste ja vabaduste olemust ning need on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalikud ja vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi**. Kohus lähtus ka harta artikli 52 lõikest 3, mis näeb ette, et hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad EIÕK-ga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. Harta artikkel 53 lisab sellega seoses, et harta sätteid ei või tõlgendada neid õigusi kitsendavate või kahjustavatena, mida on tunnustatud muu hulgas EIÕK-ga.

Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et „esiteks puudutab harta artiklitega 7 ja 8 tunnustatud õigus eraelu puutumatusel isikuandmete töötlemisel igasugust teavet tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta [...]”⁷¹ ning teiseks, et **piirangud, mida võib õiguspäraselt seada isikuandmete kaitse õigusele, vastavad piirangutele, mis on EIÕK artikli 8 raames lubatavad**.”

Kõigepealt kontrollis Euroopa Kohus, kas määruse nr 1290/2005 artikkel 44a ja määrus nr 259/2008 riivavad põllumajandustoetuse saajate õigust eraelu puutumatusel isikuandmete töötlemisel (harta artiklite 7 ja 8 alusel). Kohus **tuvastas riive**, leides, et toetusesaajaid ja neile makstud summasid puudutavate **isikuandmete avaldamine veebisaidil on seetõttu, et**

⁷⁰ Siin ja edaspidi on tuginetud otsuse eestikeelsele tekstile. Olgu siiski märgitud, et harta artikkel 7 kannab pealkirja „**Era- ja perekonnaelu austamine**”.

⁷¹ Otsuse punkt 52. Euroopa Kohus viitas EIK 16.02.2000 otsusele kohtuasjas Amann vs. Šveits ja 4.05.2000 otsusele kohtuasjas Rotaru vs. Rumeenia. EIK tugines viidatud otsustes 1981. aasta isikuandmete kaitse konventsioonis sätestatud isikuandmete mõistele.

andmed muutuvad kolmandatele isikutele kättesaadavaks, sekkumine toetusesaajate eraellu harta artikli 7 mõttes.⁷² Kui võrd avaldatud andmed seonduvad kutsealase tegevusega, viitab kohus taas – nagu kohtuasjas *Österreichischer Rundfunk jt – EIK* praktikas eraelu mõistele antud avarale tõlgendusele ning luges andmete avaldamise eraelu kaitse sfääri kuuluvaks.⁷³

Jõudnud järeldusele, et vaidlusalune õiguslik regulatsioon ei seadnud isikuandmete avalikustamist sõltuvusse andmesubjekti nõusolekust,⁷⁴ asus kohus kontrollima, kas selline EL õiguses ettenähtud riive on õigustatud artikli 52 lõike 1 alusel. Pärast regulatsiooni eesmärgi analüüsimist keskendus kohus küsimusele, **kas harta artiklites 7 ja 8 ettenähtud õiguste piirang on taotletava õiguspärase eesmärgi suhtes proportsionaalne.**⁷⁵

Kohus kontrollis, **kas nõukogu ja komisjon on tasakaalustatult kaalunud ühelt poolt liidu huvi** tagada oma tegevuse läbipaistvus ja avaliku sektori rahaliste vahendite optimaalne kasutamine ning teiselt poolt riivet toetusesaajate õiguse suhtes eraelu puutumatusel üldiselt ja konkreetsemalt isikuandmete kaitsele. Seejuures juhtis kohus tähelepanu varasemas praktikas võetud seisukohale, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda **rangelt vajalikuga.**⁷⁶

Kuigi kohus mõõnis, et demokraatlikus ühiskonnas on maksimatsjal kahtlemata õigus olla informeeritud avaliku sektori rahaliste vahendite kasutamisest, tõi ta välja sätete vastuvõtmisele eelnenud kaalumise puudujäägid. Kohtu selgituste kohaselt eeldas erinevate huvide tasakaalustatud kaalumise, et enne vaidlusaluste sätete vastuvõtmist oleksid asjassepuutuvad institutsioonid kontrollinud, kas igas liikmesriigis konkreetset vabalt kasutataval veebisaidil isikuandmete avaldamine kõigi toetusesaajate ja täpsete summade kohta, ei lähe kaugemale sellest, mis on taotletavate õiguspärase eesmärkide saavutamiseks vajalik. Kohtu hinnangul ei viidanud miski sellele, et nõukogu ja komisjon oleks vaagitud toetusesaajaid puudutavate **andmete avaldamise viisi, mis** vastaks avaldamise eesmärgile, kuid **riivaks vähem toetusesaajate eraelu puutumatusel õigust üldiselt ja konkreetsemalt õigust isikuandmete kaitsele.** Kohus nimetas seejuures näitena toetusesaajaid puudutavate isikuandmete avaldamise piiramist sõltuvalt toetuse saamise ajavahemikust, toetuse sagedusest või liigist ja tähtsusest.⁷⁷

Võttes arvesse asjaolu, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikuga ning et mõeldavad on kõnesoleva põhiõiguse vähem riivavad meetmed, mis siiski aitaksid saavutada liidu regulatsiooni eesmärki, tõi kohus, et **nähes ette kohustuse avaldada kõigi EAGF-ist ja EAFRD-st toetust saanud füüsiliste isikute nimed ja täpsed toetusesummad, on nõukogu ja komisjon ületanud piire, mida nõuab proportsionaalsuse põhimõtte järgimine.**⁷⁸ Kõigi kaalutluste tulemusena otsustas Euroopa Kohus, et vaidlusalused sätted „on kehtetud osas, milles need näevad põllumajandustoetust saanud füüsiliste isikute puhul ette iga toetusesaaja isikuandmete avaldamise, tegemata vahet asjassepuutuvate kriteeriumide alusel, nagu toetuse saamise ajavahemikud, toetuse sagedus või liik ja tähtsus.”⁷⁹

⁷² Otsuse punkt 58.

⁷³ Otsuse punkt 59.

⁷⁴ Vt selle otsuse kohta analüüsi punkt 5.1. Andmesubjekti nõusolek või muu seaduses ettenähtud alus.

⁷⁵ Riive proportsionaalsuse kontrolli lähtekohtade ja tulemuste kohta saab lähemalt lugeda otsuse punktidest 72-89.

⁷⁶ Otsuse punkt 77. Euroopa Kohus viitas suurkoja 16.12.2008 otsusele kohtuasjas C-73/07, *Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia* (p 56).

⁷⁷ Otsuse punktid 79 ja 81.

⁷⁸ Otsuse punkt 86.

⁷⁹ Otsuse punktid 89, 91 ja 92.

Põllumajandustoetuse saajate hulgas on nii füüsilised kui juriidilised isikud. Selles otsuses käsitles Euroopa Kohus andmete avalikustamise vaidlustamist lühidalt **ka juriidiliste isikute seisukohalt**. Kohus selgitas, et kuna isikuandmed on teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, „saavad juriidilised isikud sellise tuvastamise vastu harta artiklitele 7 ja 8 tugineda ainult siis, kui juriidilise isiku ametliku nime kaudu on võimalik tuvastada üks või mitu füüsilist isikut.”⁸⁰ Kohus asus juriidiliste isikute osas seisukohale, et kõnealune avaldamiskohustus ei ületa piire, mida nõuab proportsionaalsuse põhimõtte järgimine. Kohus märkis, et isikuandmete kaitse õiguse riive raskus on juriidiliste ja füüsiliste isikute puhul erinev ning tõi välja, et juriidilistel isikutel on suurem kohustus enda kohta andmeid avaldada. Lisaks leidis kohus, et kohustus uurida enne andmete avaldamist iga EAGF-ist ja EAFRD-st toetust saanud juriidilise isiku puhul, kas tema nime alusel on tuvastatavad füüsilised isikud, paneks liikmesriigi pädevate asutustele ebamõistlikult suure halduskoormuse. Kohus asus seisukohale, et liidu õiguse sätted on juriidiliste isikute andmete avaldamist puudutavas osas saavutanud asjassepuutuvate huvide arvessevõtmisel õiglase tasakaalu.⁸¹

5. Andmesubjekti õiguste kaitse

Andmesubjekti nõusolek on kriteerium, mis tagab andmesubjektile õiguse vahetult otsustada enda isikuandmete töötlemise üle. Samas on isikuandmeid lubatud töödelda ka „muul seaduses ettenähtud alusel”, mis andmesubjekti nõusolekust ei sõltugi. Alljärgnevalt keskendubki analüüs andmesubjekti nõusolekut ja sellega seotud probleematikat, samuti andmesubjekti teavitamist puudutavale kohtupraktikale. Seejärel on andmesubjekti õiguste kaitset puudutavat kohtupraktikat käsitletud andmesubjekti osaluse põhimõtte ulatust silmas pidades. Käsitletud on andmesubjekti õigust tutvuda tema isikuandmete töötlemist puudutava teabega ning õigust nõuda andmete parandamist või kustutamist.

5.1. Andmesubjekti nõusolek või muu seaduses ettenähtud alus

EL põhiõiguste harta artikli 8 lg 2 näeb ette, et isikuandmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja **asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel**. Igapähe on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.

Direktiivi 95/46 artikli 2 punkti h kohaselt on andmesubjekti nõusolek **iga vabatahtlik, konkreetne ja teadlik tahteavaldus, millega andmesubjekt annab nõusoleku töödelda tema kohta käivaid andmeid**.

Direktiivi 95/46 artikkel 7 sätestab, et isikuandmeid võib töödelda ainult juhul, kui andmesubjekt on selleks andnud oma ühemõttelise nõusoleku (artikli 7 punkt a) või kui töötlemine on vajalik ühel või mitmel põhjusel, mis on artiklis ammendavalt loetletud (punktid b kuni f).

C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert

Selles (eespool käsitletud) kohtuasjas uuris Euroopa Kohus lisaks andmete avalikustamise mõjule ja eraelu puutumatus riive õiguspärasusele ka seda, **kas vaidlustatud andmete avalikustamine eeldas andmesubjekti nõusolekut**. Kui põhikohtuasjas seadis Hesseni Liidumaa hagejate eraellu

⁸⁰ Otsuse punkt 53.

⁸¹ Otsuse punktid 87 ja 88.

sekkumise kahtluse alla, kuna neid teavitati taotluse vormil⁸² nende andmete kohustuslikust avaldamisest, ning leidis, et taotlust esitades on nad andnud avaldamiseks nõusoleku vastavalt harta artikli 8 lõikele 2, siis Euroopa Kohus hindas olukorda teisiti. Kohus alustas tõdemusest, et vaidlustatud määruste kohaselt on ette nähtud kõigest fondidest toetuse saajate teavitamine neid puudutavate andmete avalikustamisest. Kohus asus seisukohale, et **EL regulatsioon**, mis piirdub sätestamisega, et enne toetusesaajaid puutuvate andmete avaldamist teavitatakse neid sellest, **ei püüa järelikult seada sellega ette nähtavat isikuandmete töötlemist sõltuvusse toetusesaajate nõusolekust**. Lisaks märkis kohus, et põhikohtuasjades on kaebuse esitajad toetusetaotluse vormidel kõigest tunnistanud, et nad on „teadlik[ud] sellest, et määruse nr 1290/2005 artikli 44a kohaselt avaldatakse EAGF ja EAFRD vahenditest toetuse saaja[id puudutav teave]”.⁸³ Sellest järeldas kohus üheselt, et kõne all olnud isikuandmete töötlemine ei põhinenud toetusesaajate nõusolekul ning asus vaidlustatud määruse sätteid hindama harta artikli 8 lõikes 2 ettenähtud teise tingimuse valguses, mis nõuab muu seaduses ettenähtud õigusliku aluse olemasolu.

C-543/09, Deutsche Telekom

Kohtuasjas C-543/09 tehtud otsuses⁸⁴ käsitles Euroopa Kohus **andmesubjekti nõusoleku ulatust isikuandmete edastamise ja edastatud isikuandmete töötlemise korral**.

Eelotsusetaotlus esitati Deutsche Telekom AG ja Saksamaa vahelises kohtuvaidluses, mis puudutas seadusega telefoninumbrite eraldamisega tegelevatele ettevõtjatele pandud kohustust teha üldkasutatavat numbrivi- või kataloogiinfoteenust pakkuvatele ettevõtjatele kättesaadavaks andmed, mis neil on kolmandaks isikuks olevate ettevõtjate abonentide kohta. Eelotsusetaotlus puudutas muu hulgas direktiivi 2002/58/EÜ (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) artikli 12 tõlgendamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis sisuliselt teada, „**kas** eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et lõppkasutajatele **telefoninumbreid eraldava ettevõtja kohustus** teha üldkasutatavate numbrivi- ja kataloogiteenuste pakkumisega tegelevale ettevõtjale kättesaadavaks mitte ainult tema enda abonentide puudutavad andmed, vaid ka andmed, mis tal on kolmandate ettevõtjate abonentide kohta, **sõltub sellest, kas tema abonentid annavad andmete edastamiseks nõusoleku või ei esita sellele vähemasti vastuväiteid**.”⁸⁵

Euroopa Kohus alustas küsimuse käsitlemist viidetega Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 8 lõikele 1, mis sätestab, et igal inimesel on õigus oma isikuandmete kaitsele, ning harta artikli 8 lõikele 2, mis näeb ette, et isikuandmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Kohus leidis, et „abonentide isikuandmete edastamine üldkasutatavate numbrivi- ja kataloogiteenuste pakkumisega tegelevale kolmandale ettevõtjale kujutab endast isikuandmete töötlemist harta artikli 8 lõike 2 tähenduses, mis võib toimuda ainult asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel”.⁸⁶ Direktiivi 2002/58 artikli 12 lõike 2 kohaselt on abonentidel vabadus otsustada, kas nad

⁸² Mõlemal juhul sisaldas taotlusvorm järgmist märkust: „Olen teadlik sellest, et määruse [...] nr 1290/2005 artikli 44a kohaselt avaldatakse EAGF-i ja EAFRD vahenditest toetuse saajate nimed ning summad, mida iga toetusesaaja on saanud. Avaldamine puudutab kõiki meetmeid, mida taotletakse seoses ühtse taotlusega määruse (EÜ) nr 796/2004 artikli 11 tähenduses, ning avaldamine toimub iga aasta kohta hiljemalt järgmise aasta 31. märtsiks.”

⁸³ Otsuse punktid 62 ja 63.

⁸⁴ Euroopa Kohtu 5.05.2011 otsus kohtuasjas C-543/09.

⁸⁵ Otsuse punkt 48.

⁸⁶ Otsuse punkt 53.

soovivad lasta oma isikuandmeid kanda üldkasutatavasse kataloogi, ja kui nad seda soovivad, siis millises ulatuses. Euroopa Kohus järeldas, et **see seob abonente puudutavate isikuandmete avaldamise** trükitud või elektroonilistes kataloogides asjaomaste **abonentide nõusolekuga**.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis ka teada, **kas nimetatud direktiivi artikkel 12 seob isikuandmete kättesaadavaks tegemise kolmandale ettevõtjale**, kelle tegevuseks on üldkasutatavate numbriinfo- ja kataloogiteenuste pakkumine, **abonendi uue nõusolekuga**, juhul kui viimane on nõustunud oma isikuandmete avaldamisega ainult ühes kataloogis, milleks antud juhul oli Deutsche Telekom koostatav kataloog.

Alustuseks juhtis kohus tähelepanu direktiivi 2002/58 artikli 12 lõikele 1 ja direktiivi põhjendusele 38, millest ilmneb, et enne sellistesse kataloogidesse arvamist tuleb abonentidele teatada, mis on kataloogi otstarve ja kuidas võib kasutada üldkasutatava kataloogi elektroonilist versiooni eelkõige tarkvaras sisalduvate otsingufunktsioonide tõttu. Kohus selgitas, et **niisugune eelnev teavitamine võimaldab asjaomasel abonentil anda vabatahtliku, konkreetse ja teadliku nõusoleku** direktiivi 95/46 artikli 2 punkti h ja artikli 7 punkti a tähenduses teda puudutavate **andmete avaldamiseks** üldkasutatavates kataloogides.

Euroopa Kohus nõustus asjas arvamuse andnud kohtujuristi järeldusega, et direktiivi 2002/58 artikli 12 kontekstipõhisest ja süstemaatilise tõlgendusest tuleneb, et **abonendi nõusolek on esmajoonel seotud andmete üldkasutatavas kataloogis avaldamise eesmärgiga, mitte aga sellise kataloogi pakkuja isikuga**.⁸⁷ Sellele järeldusele toetudes tõi Euroopa Kohus välja ka omapoolsed kaalutlused ja andis direktiivi 2002/58 artikli 12 tõlgendamist puudutavale eelotsusekõrvaldusele järgmise vastuse: „[...] artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis panevad üldkasutatavate kataloogide avaldamisega tegelevale ettevõtjale kohustuse edastada isikuandmed, mis tal on teiste telefoniteenuseid pakkuvate ettevõtjate abonentide kohta, kolmandale ettevõtjale, kelle tegevuseks on üldkasutatava trükitud või elektroonilise kataloogi väljaandmine või niisuguste kataloogide kättesaadavaks tegemine numbriinfo- ja kataloogiteenuse abil, **ilma et selleks oleks nõutav asjaomase abonendi uus nõusolek, kuid seda siiski esiteks tingimusel, et asjaomast abonenti on enne tema andmete kandmist üldkasutatavasse kataloogi teavitatud selle otstarbest ning samuti asjaolust, et andmed võidakse edastada mõnele teisele telefoniteenuste osutajale, ja teiseks tingimusel, et on tagatud, et asjaomaseid andmeid ei kasutata pärast nende edastamist muuks otstarbeks kui need, milleks asjaomased andmed nende esmase avaldamise eesmärgil koguti**.”⁸⁸

Seega nõuetekohaselt teavitatud abonendi antud nõusolek teda puudutavate isikuandmete avaldamiseks üldkasutatavas kataloogis laieneb ühtlasi nende andmete hilisemale töötlemisele üldkasutatavate numbriinfo- ja kataloogiteenuste turul tegutsevate kolmandate ettevõtjate poolt, tingimusel, et see hilisem töötlemine toimub samal otstarbel.

C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECEMD

Liidetud kohtuasjades C-468/10 ja C-469/10 tehtud otsuses⁸⁹ vastas Euroopa Kohus Hispaania Riigikohtu (Tribunal Supremo) küsimustele, mis puudutasid **direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 punkti f tõlgendamist**. Nimetatud sätte kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik ainult siis, kui „töötlemine on vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, kui selliseid huve ei

⁸⁷ Otsuse punkt 61.

⁸⁸ Resolutsiooni punkt 2.

⁸⁹ Euroopa Kohtu 24.11.2011 otsus liidetud kohtuasjades C-468/10 ja C-469/10.

kaalu üles artikli 1 lõike 1 kohaselt kaitstavate andmesubjekti põhiõiguste ja -vabadustega seotud huvid”.

Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) ja Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEDM) esitasid halduskaebused paljude kuninga dekreedid 1720/2007 artiklite peale. Nende põhiline etteheide puudutas asjaolu, et Hispaania õiguses on **andmete ilma andmesubjekti nõusolekuta töötlemise eeltingimuseks** lisaks õigustatud huvile **nõue, et andmed peavad olema avalikkusele kättesaadavas allikas**. Direktiiv 95/46 sellist nõuet ette ei näe.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus sooviski oma esimese küsimusega sisuliselt teada seda, „kas direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis nõuavad selleks, et ilma andmesubjekti nõusolekuta võiks tema isikuandmeid töödelda, mis on vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, lisaks sellele, et ei tohi rikkuda andmesubjekti põhiõigusi ja -vabadusi, ka seda, et kõnealused andmed oleksid avalikkusele kättesaadavates allikates.”⁹⁰

Euroopa Kohus analüüsis oma otsuses direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f ja selgitas, et selleks, et isikuandmete töötlemine oleks seaduslik, näeb see säte ette kaks kumulatiivset tingimust, milleks on ühelt poolt, et isikuandmete töötlemine peab olema vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, ning teiselt poolt, et andmesubjekti põhiõigused ja -vabadused ei kaalu neid huve üles. Euroopa Kohus tegi sellest järelduse, et **direktiivi 95/46 artikli 7 punktiga f on vastuolus mis tahes riigisisese õigusnormid, mis kehtestavad andmesubjekti nõusolekuta isikuandmete töötlemiseks täiendavaid nõudeid** lisaks nimetatud kahele kumulatiivsele tingimusele.

Lisaks pidas kohus vajalikuks selgitada, et teise, s.o andmesubjekti põhiõiguste ja -vabadustega seotud huvide arvestamist tagava tingimuse puhul „on vajalik asjaomaste vastanduvate õiguste ja huvide kaalumise, mis sõltub põhimõtteliselt asjaomase üksikjuhtumi konkreetsetest asjaoludest ning mille raames peab kaalumist teostav isik või institutsioon võtma arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta”) artiklitest 7 ja 8 tulenevate andmesubjekti õiguste olulisust.”⁹¹

Seoses huvide kaalumiselega direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f alusel juhtis Euroopa Kohus tähelepanu asjaolule, et nimetatud **töötlemise ja andmesubjekti põhiõiguste kaasneva riive raskus võib sõltuda sellest, kas asjaomased andmed on juba esitatud avalikkusele kättesaadavates allikates**. Kohtu hinnangul võib nende andmete töötlemine, mis avalikkusele kättesaadavad ei ole, andmesubjekti õigusi tugevamalt riivata. Sellist riivet tuleb selle õiglases väärtuses arvesse võtta, kui seda kaalutakse vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huviga.⁹²

Lisaks artikli 7 punkti f tõlgendamisel antud selgitustele võib siin olulise kaalutusena välja tuua ka Euroopa Kohtu seisukoha sama direktiivi artikli 5 kohta.⁹³ Nimelt märkis kohus, et

⁹⁰ EK sõnastuses, vt otsuse punkt 24.

⁹¹ Otsuse punkt 40.

Sellele eelotsusele on viidanud ka Riigikohus (RKHK 12.06.2012 otsus haldusasjas nr 3-3-1-3-12, punkt 28; RKHK 12.12.2011 otsus kohtuasjas nr 3-3-1-70-11, punktid 17 ja 21). Halduskolleegium tugines Euroopa Kohtu seisukohtadele isikuandmete töötlemise seaduslikkuse aluste käsitlemisel, samuti vastandlike õiguste ja huvide igakordse kaalumise olulisuse rõhutamisel.

⁹² Otsuse punktid 44 ja 45.

⁹³ Artikliga 5 algab direktiivi II peatükk „Üldised eeskirjad isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kohta” ja artikkel ise on sõnastatud järgmiselt „Kuivõrd see on lubatud käesoleva peatüki sätetega, määravad liikmesriigid täpsemalt kindlaks tingimused, mille puhul isikuandmete töötlemine on seaduslik.”

artikli 5 tähenduses täpsustamisega ei ole enam tegemist siis, kui siseriiklikud õigusnormid välistavad teatavate isikuandmete kategooriate osas nende töötlemise võimaluse, nähes nende kategooriate suhtes lõplikult ette vastanduvate õiguste ja huvide kaalumise tulemuse, ilma et lubatud oleks konkreetse juhtumi erilistest asjaoludest lähtuv teistsugune tulemus. Kõiki kaalutlusi arvesse võttes vastaski Euroopa Kohus esitatud küsimusele, et „direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f tuleb tõlgendada nii, et **sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis nõuavad selleks, et ilma andmesubjekti nõusolekut küsimata võiks tema isikuandmeid töödelda**, lisaks selles sättes nimetatud tingimustele ka seda, **et kõnealused andmed oleksid avalikkusele kättesaadavates allikates**, välistades seega kategooriliselt ja üldiselt kõikide nende andmete töötlemise, mis ei sisaldu sellistes allikates.”⁹⁴

Selle eelotsuse puhul tuleb välja tuua ka teine küsimus. Nimelt soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, **kas direktiivi 95/46 artikli 7 punktil f on vahetu õigusmõju**. Küsimusele vastamisel alustas Euroopa Kohus viitega oma väljakujunenud praktikale, millest tuleneb, et alati, kui direktiivi sätted näivad olevat sisu poolest tingimusteta ja piisavalt täpsed, võivad isikud neile siseriiklikus kohtus vaidluses riigi vastu tugineda, muu hulgas juhul, kui riik on jätnud direktiivi tähtaegselt siseriiklikku õigusesse üle võtmata või on selle valesi üle võtnud. Euroopa Kohus tõdes, et direktiivi 95/46 artikli 7 punkt f on piisavalt täpne säte, et eraõiguslik isik saaks sellele tugineda ja siseriiklikud kohtud saaks seda kohaldada. Kohus lisas, et kuigi on vaieldamatu, et liikmesriikidel on direktiivi 95/46 kohaselt teatavate direktiivi sätete rakendamisel suurem või väiksem kaalutlusruum, näeb artikli 7 punkt f ette tingimusteta kohustuse. Väljakujunenud kohtupraktikale ja sättele antud hinnangule tuginedes vastas Euroopa Kohus jaatavalt - direktiivi 95/46 artikli 7 punktil f on vahetu õigusmõju.⁹⁵

C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia

Avalikkusele kättesaadavaks tehtud andmete hilisema töötlemise problemaatikat on Euroopa Kohus käsitlenud kohtuasjas C-73/07 tehtud otsuses⁹⁶. Selles eelotsuses käsitles kohus ka **direktiivi 95/46 artiklis 9 sätestatud erandit**, mis võimaldab liikmesriikidel direktiivi sätetest kõrvale kalduda muu hulgas juhul, kui isikuandmeid töödeldakse **ainult ajakirjanduse jaoks**.⁹⁷ Tegemist on erandiga, mis võimaldab töödelda isikuandmeid ilma andmesubjekti nõusolekuta.

Eelotsusetaotlus esitati seoses Soome andmekaitseinspektori (tietosuojavalvutettu) ja andmekaitsekomisjoni (tietosuojalautakunta) vahelise kohtuvaidlusega, mis puudutas isikuandmete töötlemist äriühingute Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy poolt. Küsimused puudutasid Soome maksuasutustes kättesaadavate maksuandmete avalikustamist

⁹⁴ Otsuse punktid 47 ja 49.

⁹⁵ Otsuse punktid 51, 52 ja 55. Direktiivi 95/46 sätete vahetus õigusmõju on Euroopa Kohus hinnanud ka 20.05.2003 otsuses liidetud kohtuasjades C-465/00, C-138/01 ja C-139/0, Österreichischer Rundfunk jt, kus kohus leidis, et direktiivi 95/46 artikli 6 lõike 1 punkt c ja artikli 7 punktid c ja e on piisavalt täpsed, nii et eraõiguslik isik võib neile liikmesriigi kohtutes tugineda nende sätetega vastuolus olevate liikmesriigi õigusnormide kohaldamise takistamiseks (vt otsuse punktid 100-101).

⁹⁶ Euroopa Kohtu suurkoja 16.12.2008 otsus kohtuasjas C-73/07.

⁹⁷ Direktiivi artikli 9 eesmärk on tagada isikuandmete kaitse ja sõnavabaduse vaheline tasakaal. Artikkel 9 näeb ette, et: „[k]ui isikuandmeid töödeldakse ainult ajakirjanduse jaoks või kirjandusliku või kunstilise eneseväljenduse huvides, sätestavad liikmesriigid erandid või kõrvalekalded käesoleva peatüki, IV peatüki ja VI peatüki sätetest ainult siis, kui see on vajalik selleks, et viia omavahel vastavusse eraelu puutumatus õigus ja sõnavabadust reguleerivad eeskirjad.”

Eesti seaduses on selline erand sätestatud IKS § 11 lõikes 2, mis näeb ette: „Isikuandmeid võib **ilma andmesubjekti nõusolekuta ajakirjanduslikul eesmärgil** töödelda ja avalikustada meedias, kui selleks on ülekaalukas avalik huvi ning see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega. Andmete avalikustamine ei tohi ülemääraselt kahjustada andmesubjekti õigusi.”

ajalehes ja tekstisõnumiteenuse kaudu. Ettevõtja avalikustas igal aastal ajalehes loetelu, mis sisaldas maksuteavet ligikaudu 1,2 miljoni füüsilise isiku kohta. Avaldati selliste füüsiliste isikute ees- ja perekonnanimi, kelle tulu ületas teatud summa, samuti nende kapitali- ja palgatulu ning teave nende vara maksustamise kohta 100 euro täpsusega. Andmed avaldati ajalehes tähestikulise loendina ja organiseeriti kohaliku omavalitsuse ja tuluklasside kaupa. Samad andmed tehti tekstisõnumiteenuse kaudu kättesaadavaks nii, et mobiiltelefoni kasutajad said isiku nime ja elukoha teatamisel ja konkreetsele numbrile tekstisõnumi saatmisel tekstisõnumiga vastuse selle isiku palga- ja kapitalitulu, samuti vara maksustamise kohta. Kaebuste põhjal, mille esitasid eraõiguslikud isikud eraelu puutumatus rikkumise kohta, palus Markkinapörssi ja Satamedia tegevuse uurimise eest vastutav andmekaitseinspektor andmekaitsekomisjonil selline isikuandmete töötlemine keelata. Kuna andmekaitsekomisjon jättis selle taotluse rahuldamata, pöördus andmekaitseinspektor kaebusega kohtusse.

Apellatsioonikohus täpsustas eelotsusetaotluses, et vaidlus ei puudutanud kõnealuste maksuandmete avalikkust ja teabe edasiandmist Soome ametiasutuste poolt. Seevastu oli kohtul kahtlusi nende **andmete hilisema töötlemise** osas. Selles kohtuasjas esitas arvamuse ka Eesti. Eesti seisukoht oli, et õige ei ole sellise üldise erandi kehtestamine, mille kohaselt teatud andmed väljuvad isikuandmete kaitse regulatsiooni alt. Üksikisikule antavat kaitset ei tohiks vähendada üksnes asjaolu, et andmed on esmalt avaldatud seaduse alusel ning seejärel on andmeid töödeldud ajakirjanduslikul eesmärgil, kuna edasine andmete töötlemine ja avaldamise eesmärk võib algsest erineda, tuues omakorda kaasa erineva ulatusega üksikisikute õiguste riive. Euroopa Kohtu otsus ühtis suures osas Eesti esitatud seisukohaga.⁹⁸

Euroopa Kohus leidis, et vaidlusalused toimingud kuuluvad kõik direktiivis sätestatud mõiste „isikuandmete töötlemine” alla. Samuti kuuluvad kõnealused toimingud direktiivi kohaldamisalasse. Avalikest dokumentidest pärit teabe hilisema töötlemise küsimuses asus Euroopa Kohus seisukohale, et „**kui direktiivi kohaldamisel tehtaks üldine erand avaldatud teabe osas, kaotaks direktiiv suuresti oma mõtte**. Nimelt piisaks, et liikmesriigid andmed avaldaksid, selleks et need direktiivis ette nähtud kaitse alt välja jäetaks.”⁹⁹

Vastuseks küsimusele, kas direktiivi artiklit 9 tuleb tõlgendada nii, et mainitud toiminguid, mis puudutavad avalikest dokumentidest pärit andmeid, tuleb lugeda isikuandmete töötlemiseks üksnes ajakirjanduse jaoks, selgitas Euroopa Kohus järgmist. Direktiivi artikli 9 eesmärk on ühitada kaks põhiõigust, s.o ühelt poolt eraelu puutumatus kaitse ja teiselt poolt sõnavabadus.¹⁰⁰ Direktiivist tulenevalt on see liikmesriikide kohustus. Selleks, et võtta arvesse sõnavabaduse tähtsust igas demokraatlikus ühiskonnas, tuleb sellega seonduvaid mõisteid, sealhulgas **ajakirjanduse mõistet, tõlgendada laialt**. Selleks, et saavutada tasakaal kahe põhiõiguse vahel, eeldab põhiõiguste hulka kuuluva eraelu puutumatus kaitse, et direktiivi eespool nimetatud peatükkides ette nähtud andmekaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda **rangelt vajalikuga**. Direktiivi artikli 9 kõrval tõi kohus välja ka direktiivi

⁹⁸ Ülevaade Eesti osalemisest Euroopa Ühenduste Kohtu menetlustes ja Eesti vastu algatatud rikkumismenetlustest 2004-2008. Välisministeerium, Euroopa Liidu kohtu büroo, märts 2009. Arvutivõrgus: http://www.vm.ee/sites/default/files/Ylevaade_EL_Kohtu_byroo_2004-2008.pdf

⁹⁹ Otsuse punkt 48. Sellele EK seisukohale on isikuandmete töötlemise seaduslikkuse aluste käsitlemisel tähelepanu juhtinud ka Riigikohus (RKHK 12.06.2012 otsus haldusasjas nr 3-3-1-3-12, punkt 28). Samale eelotsusele viitas Riigikohtu halduskolleegium ka IKS § 11 lg 2 käsitlemisel (vt viidatud otsuse punkt 30).

¹⁰⁰ Direktiivi artikkel 9 reguleerib isikuandmete kaitse ja sõnavabaduse vahelist suhet järgmiselt: „Kui isikuandmeid töödeldakse ainult ajakirjanduse jaoks või kirjandusliku või kunstilise eneseväljenduse huvides, sätestavad liikmesriigid erandid või kõrvalekalded käesoleva peatüki, IV peatüki ja VI peatüki sätetest ainult siis, kui see on vajalik selleks, et viia omavahel vastavusse eraelu puutumatus õigus ja sõnavabadust reguleerivad eeskirjad.”

põhjenduse 37, mis mõistab sõnavabadust eelkõige kui EIÕK artikliga 10 tagatud **õigust saada ja jagada teavet**.

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas, et direktiivi 95/46 artiklit 9 tuleb tõlgendada nii, et eelotsusetaotluses nimetatud toiminguid, mis puudutavad andmeid, mis siseriiklike õigusnormide kohaselt on pärit avalikest dokumentidest, tuleb lugeda **isikuandmete töötlemiseks „üksnes ajakirjanduse jaoks”** selle sätte tähenduses, **kui nende toimingute ainus eesmärk on teabe, arvamuste ja mõtete avalikustamine**. Selle hindamine on liikmesriigi kohtu ülesanne.¹⁰¹

Pärast eelotsuse saamist asuski Soome kõrgem halduskohus ise küsimust hindama. Rõhutades nõuet, et selles kontekstis tuleb arvesse võtta, mil määral panustab küsimuse all olev isikuandmete töötlemine avalikku debatti ega täida vaid teiste eraisikute uudishimu rahuldamise eesmärki, otsustas kõrgem halduskohus, et kõnealusel juhul ei saa andmete avaldamist käsitada andmete töötlemisena ainult ajakirjanduse jaoks direktiivi artikli 9 tähenduses. Seetõttu tühistas kohus alama astme kohtu otsuse ja saatis asja tagasi andmekaitsekomisjonile.¹⁰²

5.2. Andmesubjekti õigus tutvuda andmetega

Direktiivi 95/46 artikkel 12 paneb liikmesriikidele kohustuse tagada andmesubjekti õigus saada teavet tema kohta käivate andmete töötlemise kohta. Direktiivi artikli 12 punkt a näeb ette, et andmesubjektile tuleb tagada õigus nõuda vastutavalt töötlejalt mõistliku aja tagant, ilma piiranguteta ja ilma liigsete viivituste ja kulutusteta:

- kinnitust selle kohta, kas isikut ennast käsitlevaid andmeid töödeldakse, ja teavet vähemalt töötlemise eesmärkide, asjaomaste andmete liikide ja nende vastuvõtjate või vastuvõtjate kategooriate kohta, kellele andmed avalikustatakse,
- arusaadaval kujul teavet töödeldavate andmete ja nende allika kohta,
- informatsiooni isikut ennast käsitlevate andmete igasuguse automatiseeritud töötlemise loogika kohta, vähemalt artikli 15 lõikes 1 osutatud automatiseeritud otsuste puhul.

Andmesubjekti õigust tutvuda andmetega on Euroopa Kohus käsitlenud kohtuasjas C-553/07 tehtud otsuses,¹⁰³ kus kohus hindas andmetega tutvumise õiguse ulatust. Täpsemalt seisnes küsimus selle õiguse ajalisel piiramisel.

C-553/07, Rijkeboer

Madalmaade Riiginõukogu (Raad van State) esitas eelotsusetaotluse kohtuasjas, kus vaidlusküsimuseks oli isikuandmete kolmandatele isikutele avalikustamist puudutavate andmetega tutvumise võimaldamisest keeldumine. Nimelt palus isik teda teavitada kõigist juhtudest, mil kohalik omavalitsusüksus oli tema taotlusele eelnenud kahe aasta jooksul avalikustanud teda käsitlevaid andmeid kolmandatele isikutele. Ta soovis teada, kes need isikud on ja mis teavet neile edastati. Volikogu rahuldab taotluse vaid osaliselt, edastades talle teabe üksnes tema taotlusele eelnenud ühe aasta kohta. Varasemat aega puudutavad andmed olid seaduse alusel automaatselt kustutatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis teada, kas direktiivi 95/46 artikli 12 punktiga a ning proportsionaalsuse põhimõttega on kooskõlas seadusesäte, mis piirab andmetest teatamist asjaomase taotluse esitamisele eelnenud aastaga.

¹⁰¹ Otsuse punkt 62 ja resolutsiooni punkt 2.

¹⁰² Teave on pärit andmebaasist DecNat. Arvutivõrgus:

http://www.juradmin.eu/en/jurisprudence/jurisprudence_en.lasso?page=detail&doc=FI/20090923/01

¹⁰³ Euroopa Kohtu 7.05.2009 otsus kohtuasjas C-553/07.

Direktiivis ei ole täpsustatud, kas andmetega tutvumise õigus kehtib mineviku osas ega ka seda, mis ajavahemikul minevikus see kehtida võiks. Selleks et hinnata, kui ulatuslik on isiku õigus tutvuda andmetega, määras Euroopa Kohus kõigepealt kindlaks, milliseid andmeid nimetatud õigus hõlmab. Euroopa Kohus eristas kahte liiki andmeid. Esimesse liiki kuuluvaks luges kohus sellised isikuandmed nagu **nimi ja aadress**, mida kohalik omavalitsusüksus isiku kohta kogub ja mis selles asjas olid **põhiandmeteks**. Need andmed on „isikuandmed” direktiivi artikli 2 punkti a tähenduses, kuna tegemist on teabega tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Teise liiki kuuluvaks luges kohus teabe vastuvõtjate või vastuvõtjate kategooriate kohta, kellele põhiandmeid avalikustatakse, ning nende andmete sisu kohta ehk **teabe, mis on seotud põhiandmete töötlemisega**.

Selleks, et teha kindlaks, kas direktiivi artikli 12 punkti a alusel on põhikohtuasjas vaidluse all olnud ajaline piirang lubatud või mitte, asus Euroopa Kohus viidatud artiklit tõlgendama lähtuvalt selle eesmärgist, arvestades samas ka direktiivi eesmärke. Kõigepealt tõstis Euroopa Kohus esile **eraelu puutumatus kaitse olulisust**. Edasi märkis kohus, et isikuandmete kaitse põhimõtted peavad kajastuma ühest küljest töötlemise eest vastutavate isikute kohustustes ja teisest küljest õigustes, mis on antud isikule, kelle andmeid töödeldakse. Andmesubjekti õiguste kohaselt tuleb talle töötlemisest teatada, võimaldada tal andmetega tutvuda ning ta võib nõuda andmete korrigeerimist ja teatavatel asjaoludel esitada vastuväiteid andmete töötlemise suhtes. Kohus selgitas: „**[õ]ligus eraelu puutumatus eeldab, et andmesubjekt saab veenduda, et tema isikuandmeid töödeldakse õigesti ja seaduslikult**, see tähendab eelkõige, et teda puudutavad põhiandmed on õiged ja et need saadetakse heakskiidetud vastuvõtjatele. **Vajaliku kontrolli teostamiseks peab andmesubjektil olema võimalik kasutada õigust tutvuda teda käsitlevate töödeldavate andmetega.**”¹⁰⁴

Andmetega tutvumise õiguse vajalikkust põhjendades rõhutas Euroopa Kohus ka direktiivis 95/46 sätestatud õiguste omavahelist seost. Kohtu selgituste kohaselt on õigus tutvuda andmetega vajalik selleks, et võimaldada andmesubjektil kasutada direktiivi 95/46 artikli 12 punktides b ja c sätestatud õigusi – s.t õigust nõuda juhul, kui andmete töötlemine ei vasta direktiivile, et töötlemise eest vastutav isik parandab, kustutab või sulgeb need (punkt b), või et ta teavitab parandustest, kustutamistest või sulgemistest kolmandaid isikuid, kellele need andmed avalikustati, kui see ei ole võimatu või kui sellega ei kaasne ülemäärased jõupingutusi (punkt c). Õigus tutvuda andmetega on vajalik ka selleks, et andmesubjekt saaks kasutada direktiivi artiklis 14 sätestatud õigust esitada vastuväiteid tema isikuandmete töötlemisele või kasutada direktiivi artiklites 22 ja 23 ette nähtud õiguskaitsevahendeid, kui ta on kandnud kahju.¹⁰⁵ Euroopa Kohus võttis selle osa kokku, öeldes, et **kui õigusele tutvuda teabega vastuvõtjate või vastuvõtjate kategooriate ning avalikustatud andmete sisu kohta kehtestatakse tähtaeg, siis see peab võimaldama andmesubjektil kasutada direktiivis ette nähtud õigusi**.

Kohus käsitles andmetega tutvumise õiguse tähtsaja seost põhiandmete säilitamise ajaga. Seejuures pööras kohus tähelepanu ka olukordadele, kus kohustus säilitada teavet vastuvõtjate või vastuvõtjate kategooriate ning avalikustatud andmete kohta sama kaua kui põhiandmeid **võib vastutavat töötlejat liigselt koormata**. Kohus tõi võrdluseks direktiivi artikli 12 punktis c ette nähtud reservatsiooni, mis leevendab vastutava töötleja kohustust teatada kolmandatele isikutele, kellele andmed avalikustati, parandustest, kustutamistest või sulgemistest, juhul kui see osutub võimatuks või kui sellega kaasneks ülemäärased jõupingutused.

Lisaks tõi kohus ka andmesubjekti teavitamise kohustuse ja töötlemise turvalisuse näitel välja asjaolud, mida saab arvestada meetmete võimaliku ebaproportsionaalsuse korral. Kohus

¹⁰⁴ Otsuse punktid 48 ja 49.

¹⁰⁵ Otsuse punktid 51 ja 52.

leidis, et samalaadsed kaalutlused on asjakohased ka vastuvõtjaid või vastuvõtjate kategooriaid ja avalikustatud andmete sisu puudutava teabega tutvumise õigusele tähtja kehtestamise puhul. Lisaks andmesubjekti õiguste kasutamist tagavatele kaalutlustele saavad liikmesriigid arvesse võtta mitut asjaolu, mille hulgast nimetas kohus olulisematena **kaebuse esitamise tähtaega** käsitlevaid siseriiklikke õigusnorme, **põhiandmete delikaatsust, nende andmete säilitamise aega ning asjaomaste vastuvõtjate arvu.**¹⁰⁶ Kohus rõhutas ka seda, et lisaks tuleb tähtja kehtestamisel arvesse võtta direktiivi 95/46 artikli 6 punktist e tulenevat kohustust näha ette, et isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada **ainult seni, kuni see on vajalik seoses andmete kogumise või hilisema töötlemise eesmärkidega.**

Esitatud põhjendustest lähtudes otsustas Euroopa Kohus, et „direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta artikli 12 punkti a kohaselt on liikmesriikidel kohustus näha ette õigus tutvuda teabega andmete vastuvõtjate või vastuvõtjate kategooriate kohta ja neile edastatud teabe sisuga mitte ainult oleviku, vaid ka mineviku osas. **Liikmesriikide ülesanne on kehtestada** selle teabe säilitamise **tähtaeg** ja sellele vastav õigus teabega tutvuda, **mis väljendab õiglast tasakaalu ühelt poolt andmesubjekti huvi vahel kaitsta oma eraelu puutumatus, kasutades eelkõige direktiivis 95/46 ette nähtud sekkumisvõimalusi ja õiguskaitsevahendeid, ning teiselt poolt koormuse vahel, mis selle teabe säilitamise kohustuse tõttu vastutava töötleja jaoks kaasneb.**”

Konkreetses asjas võttis Euroopa Kohus järgmise seisukoha: „**Õigusnormid, millega on kehtestatud** andmete vastuvõtjaid või vastuvõtjate kategooriaid ning edastatud andmete sisu käsitleva **teabe säilitamise tähtjaks üks aasta** ja piiratud vastavalt selle teabega tutvumise õigust, samas kui põhiandmeid säilitatakse oluliselt kauem, **ei väljenda asjaomaste huvide ja kohustuste õiglast tasakaalu**, välja arvatud siis, kui tõendatakse, et juhul kui seda teavet säilitatakse kauem, koormaks see vastutavat töötlejat liiga palju.” Liikmesriigi kohtu ülesandeks jäi läbi viia vajalik kontroll, arvestades eelotsuses toodud kaalutlusi.

5.3. Õigus nõuda andmete parandamist või kustutamist

Kohtuasjas C-524/06 tehtud otsuses¹⁰⁷ hindas Euroopa Kohus välismaalastest liidu kodanike isikuandmete töötlemise koosõla ühenduse õigusega, s.h liikumisvabaduse põhimõtte ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttega.

C-524/06, Huber

Eelotsusetaotlus esitati Saksamaal elava Austria kodaniku ja Saksa riigi vahelises kohtuvaidluses **seoses isiku taotlusega kustutada tema kohta käivad andmed välismaalaste keskregistrist.** Taotluse esitanud isik asus 1996. aastal elama Saksamaale, et pidada seal füüsilisest isikust ettevõtjana kinnisvaraagendi ametit. Tema kohta säilitatakse keskregistris muu hulgas järgmisi andmeid: nimi, eesnimi, sünniaeg ja -koht, kodakondsus, perekonnaseis, sugu; andmed Saksamaa territooriumile sisenemiste ja sealt lahkumiste kohta, elamisõiguslik staatus; märged talle väljastatud passide kohta; andmed varasemate elukohateadete kohta. Taotluse esitanud isik leidis, et teda on tema kohta keskregistris sisalduvate andmete töötlemisega diskrimineeritud, iseäranis kuna Saksa kodanike kohta sellist registrit ei peeta, ning taotles nende andmete kustutamist keskregistrist.

¹⁰⁶ Otsuse punktid 59, 62, 63.

¹⁰⁷ Euroopa Kohtu (suurkoda) 16.12.2008 otsus kohtuasjas C-524/06.

Vaidlust lahendav kohus esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, milles soovis teada saada, kas ühenduse õigusega on kooskõlas selline isikuandmete töötlemine nagu teostatakse välismaalaste keskregistris.

Euroopa Kohus alustas **isikuandmete töötlemise eesmärkidest**. Selgus, et keskregistri vastutav pidaja abistab välismaalaste isikuandmete säilitamise ja üleandmisega neid avalik-õiguslikke asutusi, kelle ülesanne on kohaldada välismaalaste seaduse ja varjupaigaõiguse norme, ning teisi avalik-õiguslikke üksusi. Saksamaa valitsus täpsustas, et keskregistrit kasutatakse statistika eesmärgil ning seda kasutavad ka julgeolekuasutused ja politsei, samuti kohtud. Sellest tulenevalt käsitles Euroopa Kohus eraldi välismaalaste isikuandmete töötlemist esiteks elamisõigust käsitlevate normide kohaldamise ja statistika eesmärkidel ja teiseks kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil. Kohaldamisala erisusi¹⁰⁸ arvestades uuris kohus vastavalt ka keskregistris teostatava isikuandmete töötlemise kooskõla ühenduse õigusega: esiteks, arvestades selle funktsiooni elamisõigust käsitlevate normide kohaldamise eest vastutavate asutuste abistamisel ja selle kasutamist statistika eesmärkidel – direktiivi 95/46 sätete alusel, ning teiseks, arvestades selle funktsiooni kuritegevuse vastases võitluses – ühenduse esmase õiguse alusel.

Välismaalaste isikuandmete töötlemise vajalikkuse hindamist **elamisõiguse normide kohaldamise ja statistika seisukohast** alustas kohus **vajalikkuse mõistest**. Direktiivi 95/46 artikli 7 punkti e kohaselt on isikuandmete töötlemine õiguspärane, kui „töötlemine on **vajalik** üldiste huvidega seotud ülesande täitmiseks või sellise avaliku võimu teostamiseks, mis on tehtud ülesandeks volitatud töötlejale või andmeid saavale kolmandale isikule.” Kohus tuletas meelde, et direktiivi 95/46 põhjenduse 8 kohaselt on selle direktiivi eesmärk viia isikuandmete töötlemisega seotud üksikisikute õiguste ja vabaduste kaitse kõigis liikmesriikides samale tasemele, ning põhjenduses 10 on lisatud, et selle valdkonna õigusaktide ühtlustamise tagajärjel ei tohi nendega pakutav kaitse väheneda, vaid vastupidi – ühenduses tagatava kaitstuse tase peab olema kõrgem. Kohus rõhutas, et arvestades eesmärki tagada kõigis liikmesriikides võrdne kaitse, **ei või direktiivi 95/46 artikli 7 punktis e sisalduval vajalikkuse mõistel**, millega piiritletakse konkreetselt ühte juhtu, mil isikuandmete töötlemine on õiguspärane, **olla sõltuvalt liikmesriigist erinev sisu**. Järelikult on see ühenduse õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb tõlgendada nii, et see oleks täielikult kooskõlas nimetatud direktiivi eesmärgiga.¹⁰⁹

Seejuures on oluline silmas pidada, et kehtiva ühenduse õiguse kohaselt ei ole liidu kodaniku selles liikmesriigis elamise õigus, mille kodanik ta ei ole, tingimusteta, vaid võib olla allutatud asutamislepinguga ja selle rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutele ja tingimustele. Euroopa Kohtu sõnul tuleb tõdeda, et liikmesriigil on vaja, et tema käsutuses oleks asjakohane teave ja dokumendid, et kohaldatavate ühenduse õigusnormide alusel kontrollida, kas teise liikmesriigi kodanikul on õigus tema territooriumil viibida ning seda, kas puuduvad selle õiguse piiramist õigustavad põhjused. Kohus järeldas, et sellise registri nagu keskregister kasutamine elamisõigust käsitlevate õigusnormide kohaldamise eest vastutava ametiasutuse abistamiseks on põhimõtteliselt õiguspärane ning selle olemust arvestades kooskõlas EÜ artikli 12 lõikes 1 toodud diskrimineerimise keeluga. Samas rõhutas kohus, et sellisesse registrisse ei või olla kantud muud teavet peale selle, mis on **vajalik nimetatud eesmärgil**.¹¹⁰

¹⁰⁸ Direktiivi 95/46 artikli 3 lõikega 2 on selle direktiivi kohaldamisalast otseselt välja jäetud muu hulgas selline isikuandmete töötlemine, mis on seotud avaliku korra, riigikaitse, riigi julgeoleku ja riigi toimingutega kriminaalõiguse valdkonnas.

¹⁰⁹ Otsuse punkt 52.

¹¹⁰ Otsuse punktid 54, 58 ja 59.

Ka seoses keskregistri statistilise funktsiooniga meenutas kohus, et ühenduse õigus, olles asutamislepingus ettenähtud eesmärkidel loonud isikute vaba liikumise põhimõtte ja andnud kõikidele ühenduse õiguse kohaldamisalasse kuuluvatele isikutele õiguse siseneda liikmesriikide territooriumile, ei välista liikmesriikide õigust võtta meetmeid, mis aitavad siseriiklikel ametiasutustel saada täpset teavet rahvastiku liikumise kohta riigi territooriumil.¹¹¹

Kohus asus seisukohale, et selle õiguse rakendamine ei muuda siiski direktiivi 95/46 artikli 7 punkti e tähenduses vajalikuks **nimeliste andmete** kogumist ja säilitamist, mida tehakse sellises registris nagu keskregister. Euroopa Kohus nõustus siin arvamuse andnud kohtujuristi seisukohaga, et sel eesmärgil on vaja töödelda üksnes **anonüümset teavet**.¹¹²

Kõigist eeltoodud kaalutlustest järeldas Euroopa Kohus, et selline isikuandmete töötlemise süsteem, mis on kehtestatud välismaalaste keskregistri seadusega, vastab direktiivi 95/46 artikli 7 punktis e, tõlgendatuna vastavalt kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelule, ette nähtud vajalikkuse nõudele **vaid siis, kui** see sisaldab üksnes neid andmeid, mis on vajalikud selleks, et asjaomased ametiasutused saaksid neid õigusnorme kohaldada, ja selle tsentraliseeritus võimaldab neid õigusnorme välismaalastest liidu kodanike elamisõiguse suhtes tõhusamalt kohaldada. **Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesandeks jäi kontrollida, kas põhikohtuasjas on nimetatud tingimused täidetud.**

Seejärel vaagis Euroopa Kohus välismaalastest liidu kodanike isikuandmete töötlemist **kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil**. Kõigepealt meenutas Euroopa Kohus, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liikmesriikide kodanike põhistaatus liidu kodakondsus, mis võimaldab nende hulgast samas olukorras olevatel isikutel saada samasuguse õigusliku kohtlemise osaliseks, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma, et see piiraks selleks sõnaselgelt ette nähtud erandite kohaldamist. Sellega seoses võib vastuvõtva liikmesriigi territooriumil seaduslikult elav Euroopa Liidu kodanik tugineda EÜ artiklile 12 kõigis olukordades, mis kuuluvad ühenduse õiguse reguleerimisalasse *ratione materiae*. Need olukorrad hõlmavad eelkõige asutamislepinguga tagatud põhiõiguste kasutamise, sealhulgas EÜ artiklis 18 sätestatud liikmesriikide territooriumil liikumis- ja elamisvabaduse kasutamise juhtumeid. Kohus selgitas, et kuna isik kasutas oma EÜ artiklis 18 kehtestatud vabadust sellel territooriumil liikuda ja elada, tuleb põhikohtuasja konteksti arvestades uurida EÜ artikli 12 lõike 1 alusel, **kas selline isikuandmete säilitamis- ja töötlemissüsteem, nagu on käesolevas kohtuasjas vaatluse all, on kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil säilitatavate ja töödeldavate andmete osas kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttega**. Kohus viitas väljakujunenud kohtupraktikale, mille kohaselt „nõuab diskrimineerimiskeelu põhimõtte, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi. Selline käsitlemine on põhjendatud üksnes siis, kui see rajaneb objektiivsetel, asjaomase isiku kodakondsusest sõltumatutel ning õiguspäraselt saavutatava eesmärgi suhtes proportsionaalsetel kaalutlustel.”¹¹³

Euroopa Kohus selgitas, et kuigi kuritegevuse vastase võitluse eesmärk on õiguspärane, ei saa sellele tugineda sellise isikuandmete süstemaatilise töötlemise õigustamiseks, mis piirdub vaid nende liidu kodanikega, kes ei ole asjaomase liikmesriigi kodanikud. Kuritegevuse vastase võitluse (nii nagu Saksamaa valitsus oma märkustes seda kirjeldas) eesmärk on kindlasti toimepandud kuritegude ja muude õigusrikkumiste lahendamine, sõltumata nende toimepanijate kodakondsusest. Euroopa Kohus leidis, et sellest tulenevalt ei saa liikmesriigi jaoks kuritegevuse vastase võitluse seisukohast olla tema kodanike olukord erinev tema

¹¹¹ Euroopa Kohus viitas oma 7. juuli 1976. aasta otsusele kohtuasjas 118/75, Watson ja Belmann.

¹¹² Isikuandmete kaitse sätteid ei kohaldata teabe suhtes, mis on muudetud anonüümseks selliselt, et andmesubjekti ei ole enam võimalik tuvastada.

¹¹³ Otsuse punktid 69-71, 73 ja 75.

territooriumil elavate välismaalastest liidu kodanike olukorrast. Kohus asus seisukohale, et **seega on nende liidu kodanike, kes ei ole asjaomase liikmesriigi kodanikud, erinev kohtlemine, mida tekitab kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil üksnes nende liidu kodanike isikuandmete süstemaatiline töötlemine, EÜ artikli 12 lõikega 1 keelatud diskrimineerimine.** Seega tuleb EÜ artikli 12 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi poolt kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil spetsiaalse välismaalastest liidu kodanike isikuandmete töötlemise süsteemi rajamine.¹¹⁴

Kokkuvõte

Analüüsitud kohtupraktika põhjal võib öelda, et Euroopa Kohtu praktikale andmekaitse asjades on iseloomulik põhiõiguste esiletõstmine, samuti erinevate põhiõiguste, aga ka muude õiguste ja huvide vahelise konflikti käsitlemine. Analüüsitud kohtupraktikas on Euroopa Kohus rõhutanud isikuandmete kaitse põhiõiguse seost teiste põhiõigustega ja vajadust tagada isikuandmete kaitsel õiglane tasakaal erinevate põhiõiguste vahel.

Pärast Lissaboni lepingu jõustumist viitab Euroopa Kohus põhiõiguste käsitlemisel peamiselt Euroopa Liidu põhiõiguste hartale. Euroopa Kohtu praktika näitab ka, et harta sätete kaudu, mis seovad harta EIÕK-ga ja EIK praktikaga, on EIÕK ja selle tõlgendamise praktika põhiõiguste sisustamisel jätkuvalt olulisel kohal. Analüüsi aluseks olevates eelotsustes on Euroopa Kohus EIK praktikale viidanud näiteks eraelu mõiste tõlgendamisel.

Andmekaitset käsitlevates Euroopa Kohtu eelotsustes on kesksel kohal õigus eraelu puutumatus. Eelkõige direktiivi 95/46 eesmärki silmas pidades on Euroopa Kohus isikuandmete kaitse asjades eraelu puutumatus kaitse olulisust ka korduvalt rõhutanud. Kui enne Lissaboni lepingu jõustumist keskendus Euroopa Kohus eraelu puutumatus kaitse põhiõigusele, siis pärast harta siduvaks muutumist käsitleb kohus isikuandmete kaitse põhiõigust ja eraelu puutumatus kaitse põhiõigust koos. Seejuures rõhutab kohus, et põhiõiguste hulka kuuluva eraelu puutumatus kaitse eeldab, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikuga.

Põhiõiguste riive õiguspärasuse kontrollimisel keskendub Euroopa kohus riive eesmärgile ja proportsionaalsuse põhimõttele. Proportsionaalsuse kontroll liikmesriigi meetmete üle jääb liikmesriigi kohtu ülesandeks. Kontrolli läbiviimiseks ning liikmesriigi õiguse ja ühenduse õiguse vahelise kooskõla üle otsustamiseks annab Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtule vajalikud juhised. Andmesubjekti õigusi käsitlevate eelotsuste hulgas on ka lahend, milles Euroopa Kohus on proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes hinnanud Euroopa Liidu institutsioonide meetmete õiguspärasust. Liidetud kohtuasjades C-92/09 ja C-93/09 tehtud otsuses jõudis kohus seisukohale, et EL õiguses ettenähtud üldine kohustus avaldada veebilehel põllumajandustoetust saanud füüsiliste isikute nimed ja täpsed toetusesummad, ei ole kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

Andmesubjekti õiguste kaitse küsimustest on Euroopa Kohus vaadeldud ajavahemikul käsitletud andmesubjekti teavitamise tähtsust, nõusoleku olemust ja ulatust, avalikkusele kättesaadavaks tehtud andmete hilisema töötlemise problemaatikat, isikuandmete töötlemist ajakirjanduslikul eesmärgil, andmesubjekti õigust tutvuda tema isikuandmete töötlemist puudutava teabega ning õigust nõuda andmete parandamist või kustutamist. Andmetega tutvumise õigusega seoses käsitles Euroopa Kohus lisaks ka andmete säilitamise tähtaega.

Euroopa Kohtu seisukohad nendes küsimustes on ülevaatlikult järgmised.

¹¹⁴ Vt otsuse punktid 77–81.

Andmesubjekti nõusoleku ja isikuandmete töötleva teavitamiskohustusega seoses juhtis kohus tähelepanu isiku teavitamise tähendusele. Kohtu seisukohtadest tuleneb, et andmesubjekti kinnitusest, et ta on andmete avalikustamisest teadlik, ei saa järeldada, et sellega on ühtlasi saadud tema nõusolek. Vastates küsimusele, kas andmesubjekti nõusolek kehtib ka andmete edastamisel teisele ettevõtjale, rõhutas kohus andmesubjekti teavitamise olulisust ja tingimust, et andmeid võib kasutada ainult sel otstarbel, milleks need on kogutud.

Andmete töötlemisel direktiivi 95/46 artikli 7 punktis f ettenähtud alusel tuleb silmas pidada, et selleks, et isikuandmete töötlemine oleks seaduslik, näeb see säte ette kaks kumulatiivset tingimust, milleks on ühelt poolt, et isikuandmete töötlemine peab olema vajalik vastutava töötleva või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, ning teiselt poolt, et andmesubjekti põhiõigused ja -vabadused ei kaalu neid huve üles. Euroopa Kohus rõhutab, et direktiivi 95/46 artikli 7 punktiga f on vastuolus mis tahes riigisisised õigusnormid, mis kehtestavad andmesubjekti nõusolekuta isikuandmete töötlemiseks täiendavaid nõudeid lisaks nimetatud kahele kumulatiivsele tingimusele.

Avalikkusele kättesaadavaks tehtud andmete hilisema töötlemise problemaatikat käsitledes on Euroopa Kohus rõhutanud, et kui direktiivi kohaldamisel tehtaks üldine erand avaldatud teabe osas, kaotaks direktiiv suuresti oma mõtte. Nimelt piisaks, et liikmesriigid andmed avaldaksid, selleks et need direktiivis ette nähtud kaitse alt välja jäetaks. Avalikest dokumentidest pärit andmete töötlemine on isikuandmete töötlemine ainult ajakirjanduse jaoks direktiivi 95/46 artikli 9 tähenduses, kui toimingute ainus eesmärk on teabe, arvamuste ja mõtete avalikustamine.

Andmetega tutvumise õiguse käsitlemisel on Euroopa Kohus selgitanud, et õigus eraelu puutumatusse eeldab, et andmesubjekt saab veenduda, et tema isikuandmeid töödeldakse õigesti ja seaduslikult. Vajaliku kontrolli teostamiseks peab andmesubjektil olema võimalik kasutada õigust tutvuda teda käsitlevate töödeldavate andmetega. Analüüs näitas, et andmetega tutvumise õiguse riigisisisel reguleerimisel on põhiküsimuseks õiguste ja huvide kaalumine. Andmesubjekti õigusi selgitades pööras kohus tähelepanu ka isikuandmete töötleva huvide kaitsele. Kohus leidis, et liikmesriikide ülesanne on kehtestada teabe säilitamise tähtaeg ja sellele vastav õigus teabega tutvuda, mis väljendab õiglast tasakaalu ühelt poolt andmesubjekti huvi vahel kaitsta oma eraelu puutumatus ning teiselt poolt koormuse vahel, mis selle teabe säilitamise kohustuse tõttu vastutava töötleva jaoks kaasneb.

Õigus nõuda andmete parandamist või kustutamist tagab samuti andmesubjektile võimaluse kontrollida enda isikuandmete töötlemise seaduslikkust. Kohtuasjas, kus isik taotles oma andmete registrist kustutamist, analüüsis Euroopa Kohus põhjalikult välismaalaste isikuandmete töötlemise erinevaid eesmärke ja hindas nende kooskõla ühenduse õigusega, s.h liikumisvabaduse põhimõtte ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttega. Kohus asus seisukohale, et liikmesriigi poolt kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil spetsiaalse välismaalastest liidu kodanike isikuandmete töötlemise süsteemi rajamine on ühenduse õigusega vastuolus.

Lõpetuseks võib öelda, et isikuandmete kaitse valdkond on nii esitatud eelotsusetaotlusi kui Euroopa Kohtu eelotsuste sisu arvestades üsna mitmekesine. Nüüdisaegse infoühiskonna võimaluste ja vajaduste kontekstis on isikuandmete kaitse normidel kahtlemata oluline eesmärk – üksikisiku privaatsuse kaitsmine. Sama kindel võib olla selles, et andmekaitse sätteid tuleb tõlgendada ka õigusemõistmise käigus. Euroopa Kohtu selgitusi ja juhiseid sisaldavad eelotsused on liikmesriigi vastavate seaduste tõlgendamisel ja kohaldamisel oluliseks abiks.

Lisa

Direktiiv 95/46/EÜ	Euroopa Kohtu eelotsus	IKS ¹¹⁵	Riigikohtu lahend
artikli 1 lõige 1 (direktiivi eesmärk)	C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt; C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia; C-553/07, Rijkeboer	§ 1 lg 1	
artikli 2 punkt a	C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, Österreichischer Rundfunk jt; C-524/06, Huber; C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia; C-553/07, Rijkeboer	§ 4 lg 1	RKHK 12. juuni 2012 otsus haldusajlas nr 3-3-1-3-12
artikli 2 punkti h	C-543/09, Deutsche Telekom	§ 12 lg 1	
artikli 6 punkt e	C-553/07, Rijkeboer	§ 6, § 16 lg 4, § 24	RKHK 12. juuni 2012 otsus haldusajlas nr 3-3-1-3-12 (IKS § 6 p-d 2-4); RKHK 12. detsembri 2011 otsus kohtuasjas nr 3-3-1-70-11 (IKS § 6 p 2)
artikli 7 punkt a	C-543/09, Deutsche Telekom;	§ 10 lg 1	
artikli 7 punkti e	C-524/06, Huber	§ 10 lg 2, § 14 lg 1 ja 2	RKHK 12. detsembri 2011 otsus haldusajlas nr 3-3-1-70-11 (IKS § 14 lg 1 ja 2)
artikli 7 punkt f	C-468/10 ja C-469/10, ASNEF ja FECEMD	§ 11 lg 2, 6 ja 7	RKHK 12. juuni 2012 otsus haldusajlas nr 3-3-1-3-12 (IKS § 11 lg 2); RKHK 12. detsembri 2011 otsus haldusajlas nr 3-3-1-70-11 (IKS § 11 lg 6 ja 7)
artikli 8 lõige 1	C-101/01, Lindqvist	§ 4 lg 2	RKTS 20. juuni 2012. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-169-11;

¹¹⁵ Vt ka isikuandmete kaitse seaduse eelnõu seletuskirja lisa „Euroopa Liidu Parlamendi ja Nõukogu 24. oktoobri 1995. a direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31–50) ja isikuandmete kaitse seaduse eelnõu võrdlustabel. Arvutivõrgus:

http://www.riigikogu.ee/?op=emspain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=063130007

artikkel 9	C-73/07, Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia	§ 11 lg 2 ja 3	RKHK 12. juuni 2012 otsus haldusasjas nr 3-3-1-3-12; RKTk 20. juuni 2012. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-169-11
artikli 12 punkt a	C-553/07, Rijkeboer	§ 19	
artikli 12 punkt b	C-553/07, Rijkeboer	§ 21	RKHK 15. septembri 2010 määrus haldusasjas nr 3-3-1-46-10
artikli 12 punkt c	C-553/07, Rijkeboer	§ 24 p 6	

Direktiiv 2002/58/EÜ	Euroopa Kohtu eelotsus	Elektroonilise side seadus
artikkel 12 lg 1	C-543/09, Deutsche Telekom	§107 lg 1
artikkel 12 lg 2	C-543/09, Deutsche Telekom	§ 107 lg 2 ja 3